ISSN 0132—0726

Піонерія

ВЕРЕСЕНЬ ★ 1979

Неначе сестри рідні.

Фото І. КРОПИВНИЦЬКОГО.

Германівна та дочка Парвіайнена Лідія Петрівна — дружина Ейно Рахья.

Р. Е. Кальське познайомила нас з Лідією Петрівною, яка доводиться Раухе тіткою.

Лідія Петрівна охоче розповіла про життя В. І. Леніна в Ялкала, про те, як здійснювала, ризикуючи життям, зв'язок В. І. Леніна з Петроградом. А молодший із Парвіайненів — Вернер Петрович — розповів про дружбу Леніна з дітьми Парвіайненів. Він надіслав сімейну фотографію на якій знята вся

Галя і Сергійко Фофанови.

їхня родина. З'явились у нас рідкісні фотографії тих років Емілії Рахья, Лідії Петрівни, спогади.

Та в Ялкала Ленін довго не пробув. Йому підшукали місце, звідки він міг оперативніше керувати підготовкою збройного повстання в Росії. Це була квартира Густава Ровіо в Гельсінгфорсі. Запитали Рауху Емілівну, чи знає вона щось про Ровіо. Так, з сином Густава Ровіо вона вчилась в школі у Петербурзі. І коли у маленького Ерo померла від тифу мати, Володимир Ілліч, який добре пам'ятав Ерo по гельсінгфорській квартирі, надіслав йому коробку дитячих іграшок. Чи живий Ерo?

Після довгих пошуків у Ростовській області нам вдалося відшукати стареньку жінку Євгенію Вікторівну Ровіо, яка замінила йому матір... Вона повідомила, що Ерo в 1942 році загинув. Ми докладно дізнались про життя Густава Ровіо, про те, як щиро ставився до Ерo вождь революції.

А незабаром за нашим проханням із Тампере, де в Фінляндії відкрито музей В. І. Леніна, нам надіслали мальовничий альбом «Ленін у Фінляндії». Як найбільшу реліквію ми зберігаємо спогади Хільруд Хаарали про перебування в Фінляндії на квартирі її батьків Володимира Ілліча. Переклад з фінської нам зробила Рауха Емілівна. А ось ще один подарунок — альбом фінських піонерів з малюнками, кожний із них з автографом автора.

Про свого батька, який супроводжував Леніна в Фінляндію, О. Шотмана, нам розповіла його дочка Ольга Олександрівна Шотман. Вона була ще надто маленька, щоб пам'ятати про зустрічі з Іллічем, тому надіслала спогади свого старшого брата Олександра, якому неодноразово доводилось бачитись з вождем революції.

І ось, нарешті, той довгожданий день: Володимир Ілліч повертається в Петроград, щоб очолити збройне повстання. Його останньою конспіративною квартирою стає квартира Маргарити Василівни Фофанової.

З Маргаритою Василівною нас познайомила Лідія Петрівна. Вона і надіслала нам унікальну фотографію, на якій Лідія Петрівна сфотографована з Маргаритою Василівною на її квартирі — тепер музеї.

І хоч спогади М. В. Фофанової уже всім добре відомі, ми з великим інтересом читали її лист.

У повному Зібранні творів В. І. Леніна є документ. Ленін прохає допомогти її дочці (тяжкохворій) виїхати на лікування. Володимир Ілліч потурбувався про дітей Фофанової, які опинились у тилу у білих: через командира Червоної Армії передав дітям гроші, допоміг після визволення Уфи розшукати Галю та Сергійка і доставити в Москву. Перенесені злигодні позначились на здоров'ї Галі, і вона тяжко захворіла. Ленін потурбувався про те, щоб її влаштували в найкращу лікарню.

З Галиною Володимирівною (тепер уже Мукосєєвою) у нас дружні зв'язки. Вона багато розповідала про поневіряння в тилу білих, про своє життя. Пишуть нам і Сергій Володимирович Фофанов, сестра Маргарити Василівни — Віра Василівна Висоцька, яка супроводжувала дітей в Уфу, а після повернення — на конспіративній квартирі сестра відповідала Володимиру Іллічу на численні запитання: як доїхали діти, чи добре влаштувались...

З квартири Фофанової Ленін пішов у Смольний, і супроводжував його Ейно Рахья... Біля керма революції став її вождь.

Ми розповіли про один пошук, про те, як цікаво вивчаємо біографію Володимира Ілліча. Життя Леніна в спогадах сучасників стає ближчим, рідніщим. А школярі начебто стають причетними до тих великих і знаменних днів боротьби за перемогу соціалізму в нашій країні.

В. РУБАН,
директор Копистинської восьмирічної школи.
Хмельницька область.

Музеї Володимира Ілліча Леніна, ленінські кімнати є в багатьох школах. В них зібрано чимало експонатів, листів, фотознімків, копій ленінських документів.

Розкажіть про них. Цікаві дописи будуть надруковані в журналі.

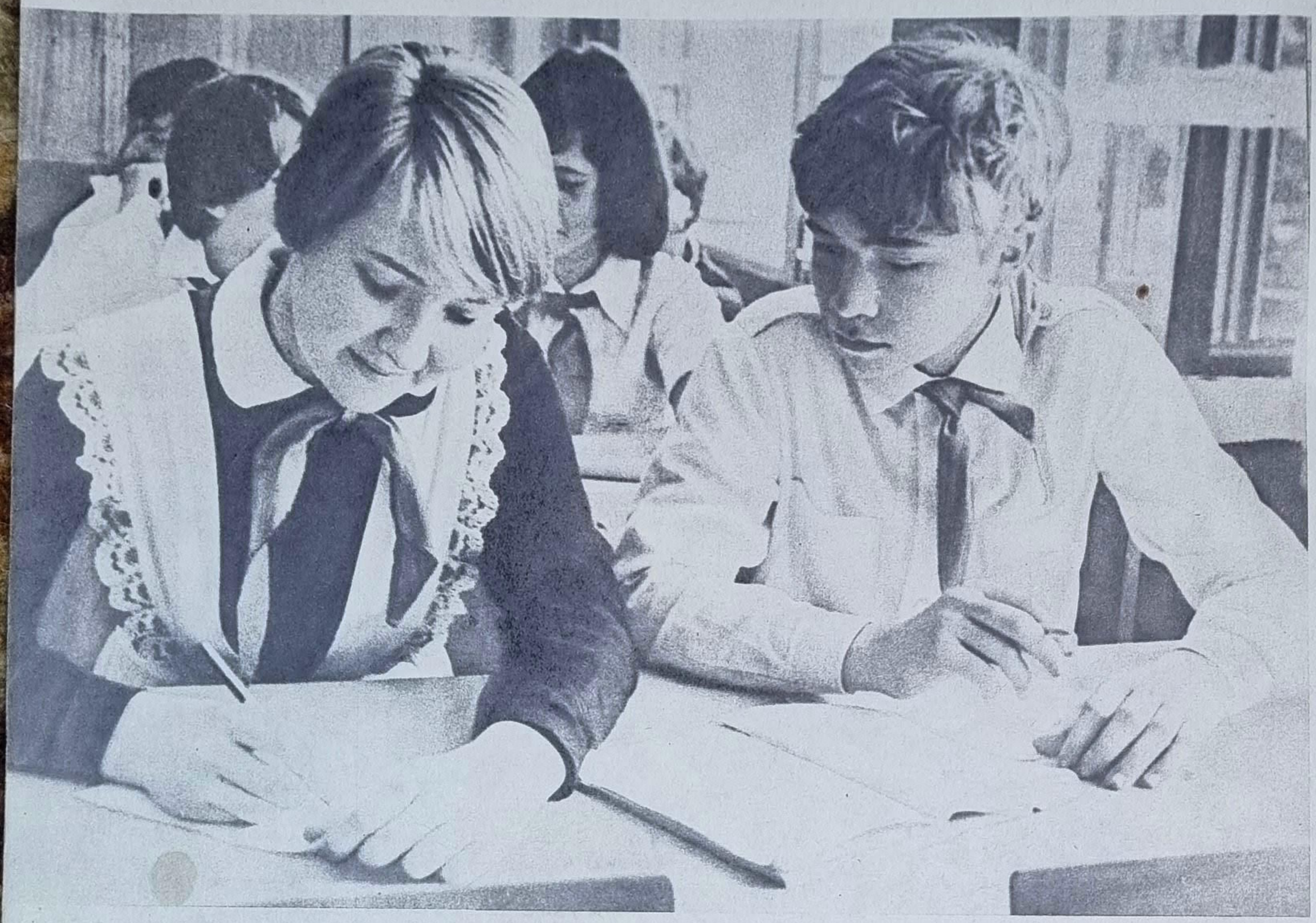

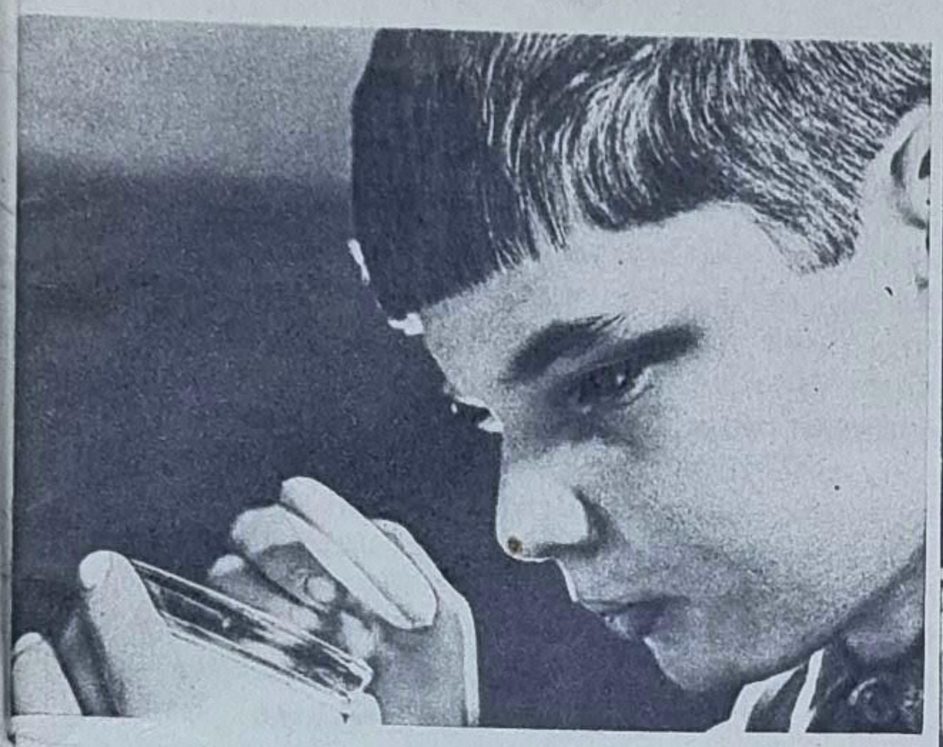

РАДІСНИЙ ВЕРЕСЕНЬ

Фото М. ЧЕРНИЧКІНА та М. ПАЛАМАРЧУКА.

В людському потоці поспішають до школи дівчатка і хлопчики. Нарядні, засмаглі, на грудях мають червоні галстуки. Після літніх канікул хочеться швидше зустрітися з учителями, з школою, побачити її, таку привітну, гарну. І кожен приніс їй дарунок літа: букет жоржин, айстр, чорнобривців...

Приніс ти також нові книги, зошити і чистий щоденник. І нічого, що не записано до нього твою п'ятірку за літо. Вона є і в тебе, і в твоїх друзів, ота п'ятірка за п'яту трудову. Цим порадував ти вчителів, а друзям поспішив розповісти, чого навчився в таборі. І вони радіють, бо в загоні буде хороший горніст або інструктор з фізкультури. І тобі захочеться, щоб швидше зібралася ланка, і наче на зборі-знайомстві ти заново відкриваєш своїх друзів, бо кожен тепер щось уміє чи знає нове, що буде на користь усім.

Ти скучив за своїм класом, за голосом учителя, за тією чудесною Країною знань. Дорога до неї захоплююча й нелегка. Але вона відкриє тобі нові вершини біології, хімії, фізики, математики. Кожна з наук пройшла тисячолітній шлях розвитку. Скажімо математика, від простого рахунку в межах десятка до складних розрахунків вищої математики, без якої не можна створити нову машину, послати в космос корабель, зробити відкриття в фізиці.

А географічні відкриття? Як просто в наші дні познайомитись з Африкою чи Австралією: на географічних картах цих континентів нанесені і гори, і ріки, і ліси, детально розказано про клімат, про тваринний і рослинний світ, про народи, що заселяють далекі землі.

Так і з іншими науками. Вони розвивалися віками. І за всім тим, що ми знаємо нині про навколишній світ, про закони природи й суспільства, стоїть труд багатьох поколінь. Тобі, друже, треба ними опанувати. І коли після школи ти прийдеш на завод, колгоспний лан чи ферму на зміну своїм батькам, тобі слухняно скорятимуться верстати, складні машини, потужні трактори і комбайни.

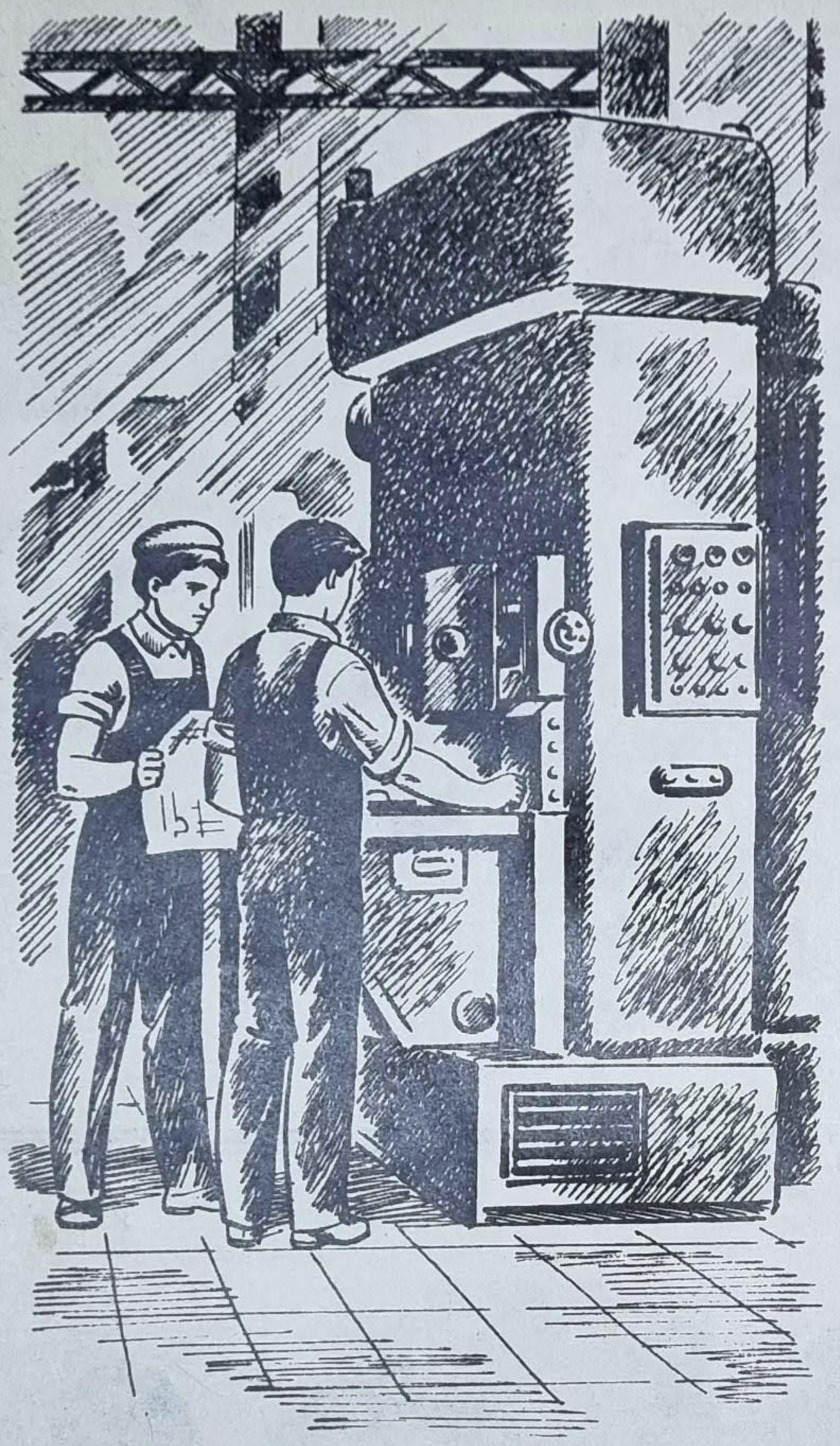

БУТИ РОБІТНИКОМ

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ, що завод — це по суті школа, лише велетенська, з учнями, вчителями, оцінками за якість роботи?.. Але, наприклад, якщо ти запізнюєшся на урок, можна тихесенько постукати у двері, вибачитися і сісти на своє місце. А якщо ти запізнився в свій робочий цех, де на твою маленьку відшліфовану деталь вже чекають сотні робітників? Або, скажімо, ти не вивчив, тобто не довчив заданого параграфу і схопив трійку — виправиш наступного уроку. А от як бути з цією ж маленькою деталлю, виконаною неточно, несумлінно?

З людиною, про яку ми хочемо розповісти, жодного разу нічого подібного протягом п'ятнадцяти років не траплялося. Коли Омелян Зарицький прийшов на завод учнем шліфувальника в інструментальний цех, йому було 17.

Після XVIII з'їзду комсомолу України, на якому Омелян Зарицький був делегатом, йому доводиться часто зустрічатися із школярами. Щоразу його запитують: чому він став шліфувальником, чому прийшов на завод після школи? І Омелян відповідає оцим майбутнім робітникам, вченим, поетам... Йому хочеться, щоб оці зустрічі не лишили байдужими юні серця, тому розповідає про завод — Львівське виробниче об'єднання ім. 50-річчя Жовтня, про складне фототелеграфне устаткування, що постачає підприємство у різні куточки нашого Союзу, про міцну робітничу дружбу, наставництво...

Життя у кожного складається по-різному, і не завжди так, як уявляється в шкільні роки: ти мріяв бути льотчиком, а став водієм тролейбуса у рідному місті, хотів вирощувати квіти, став конструктором... Можливо, декому спочатку здалося, що й Омелян прийшов на завод тимчасово. Адже батько у нього художник, і син часто брався за пензлі... А коли щодня проходив по лункій львівській бруківці, згадував свого діда, який власними руками мостив вузенькі вулички древнього міста. Ввижався Омелянові й чемпіонський титул. Початок цьому було покладено під час змагань з лижного спорту на першість України, бо ж отримав першу нагороду обласної Ради товариства «Авангард». Давно відомо: ні дитячі, ані юнацькі захоплення не щезають безслідно, і якщо в 13 років чимало цікавих доріг ваблять тебе, то вже в 31 ти з певністю підсумовуєш: «Бути робітником — велике покликання!»

Інструментальний цех, де протягом багатьох років Омелян очолював комсомольську роботу, чи не найважливіший для заводу. Адже звідси деталі розходяться у всі цехи. І в цьому найвідповідальнішому цеху найвідповідальнішу роботу виконує він, Омелян Зарицький. Ця думка одностайна. Сам робітник про це багато не говорить. Просто працює творчо, красиво, сумлінно.

— За що вам присуджено премію Ленінського комсомолу? — запитують у нього.

— За роботу. — Коротко відповідає Зарицький і усміхається. І тоді вас починає розбирати цікавість: адже інші теж працюють, теж змагаються за якість роботи, чому він став першим? Отут і слід послухати коротеньку розповідь про верстат.

РОЗПОВІДЬ ПРО ВЕРСТАТ

Він стояв зелено-блакитний, поблискуючи нікелем, більше схожий на медичний прилад, ніж на шліфувальний верстат. Під час обідньої перерви хлопці-інструментальники обступили його, розглядали, мов живу істоту. Чули про такий давно, а от бачили вперше. Для сучасної апаратури необхідна мікронна точність. Цей механічний напівробот сам шліфує деталі з ювелірною точністю. На жодному з підприємств міста і навіть республіки не було такого верстата — цей найперший.

— З десяток би таких — і в цеху робити нічого.

Ходи собі навколо, пісеньки наспівуй... — напівжартома-напівсерйозно міркував уголос хтось із робітників.

— Та ти поглянь, він у два рази вищий за тебе, чи берешся приборкати? Може, й майстра покликати, сказати, що добровольці є? — відказали з гурту.

— Е-е, ні, красненько дякую! Мій старий — та надійний. А з цим лиха не оберешся. Не він тебе, а ти його мусиш слухатись...

Погомоніли робітники, розійшлися, та кожному кортіло довідатись: кому доручать верстат. І хто погодиться? Неабияка відповідальність, та й помізкувати добряче треба не один день, перш ніж увімкнути.

Після зміни Омеляна Зарицького викликали до начальника цеху.

— Сідай, — вказав на стілець. І одразу ж, — верстат бачив? Ну як?

— Гарна машина, — стримано відповів Омелян.

— Гарна... та, на жаль, жоден автомат людину не замінить. До нього ще й руки гарні потрібні. — Хитрувато всміхнувся і закінчив. — От що, комсорг, вирішили ми в партбюро тобі оцю машину довірити. Ти як?...

Мине час, і Омелян вкотре згадуватиме цю коротеньку розмову. Чому саме йому припало, адже були старші, досвідченіші робітники. От хоча б його перші вчителі-наставники Михайло Петрович Воронцов і Юрій Миколайович Гаврилов. Поруч багато комсомольців, — що не гірше за нього працюють. Та, напевне, вірили Омельянові старші, як вірили ті, котрі обирали своїм ватажком — комсоргом. Потрібно було ще раз виправдати це довір'я.

Спочатку злякали схеми, які для шліфувальника все одно, що топографічна карта для геолога. Самотужки вивчав складні, на, перший погляд, заплутані та загадкові креслення...

Пригадує, відрядили його до Ленінграда, де вже працювали на таких верстатах. Пробув там тиждень, придивлявся, уважно слухав, здалося не так вже й страшно. А повертався додому — відчув ще в дорозі: знову непевність.

Доводилось працювати по дві зміни. А вдома, втомлений, вперто читав, перечитував технічну літературу. І вже кожний наступний день очікував нетерпляче, бо не було одноманітності в його роботі, і кожний з них приносив для нього маленьке відкриття.

З'явився у Зарицького помічник-напарник, а у верстата — двійник. Щоправда стоїть нерозкритий, очікуючи господаря, та незабаром Омелян зможе повністю довірити свій «старий» напарникові, — і, як колись уперше, — випробувати своє уміння.

Уміти знайти цікаве в житті — це не означає шукати дивовижне, таємниче, загадкове. Жити цікаво — значить, не лишатися байдужим до справи, яку облюбував, і виховати в собі потребу, необхідність трудитись — за такими нормами живе Омелян Зарицький.

Веселий, навдивовиж жвавий, Омелян подобається людям. Завзятість, запал, енергія — це в нього від захоплення спортом.

— Люблю пограти у волейбол, — по-хлоп'ячому зізнається він.

А ще? Крім роботи, крім комсомольських, партійних справ на заводі, чим цікавиться, що любить ця людина? До вподоби історична література.

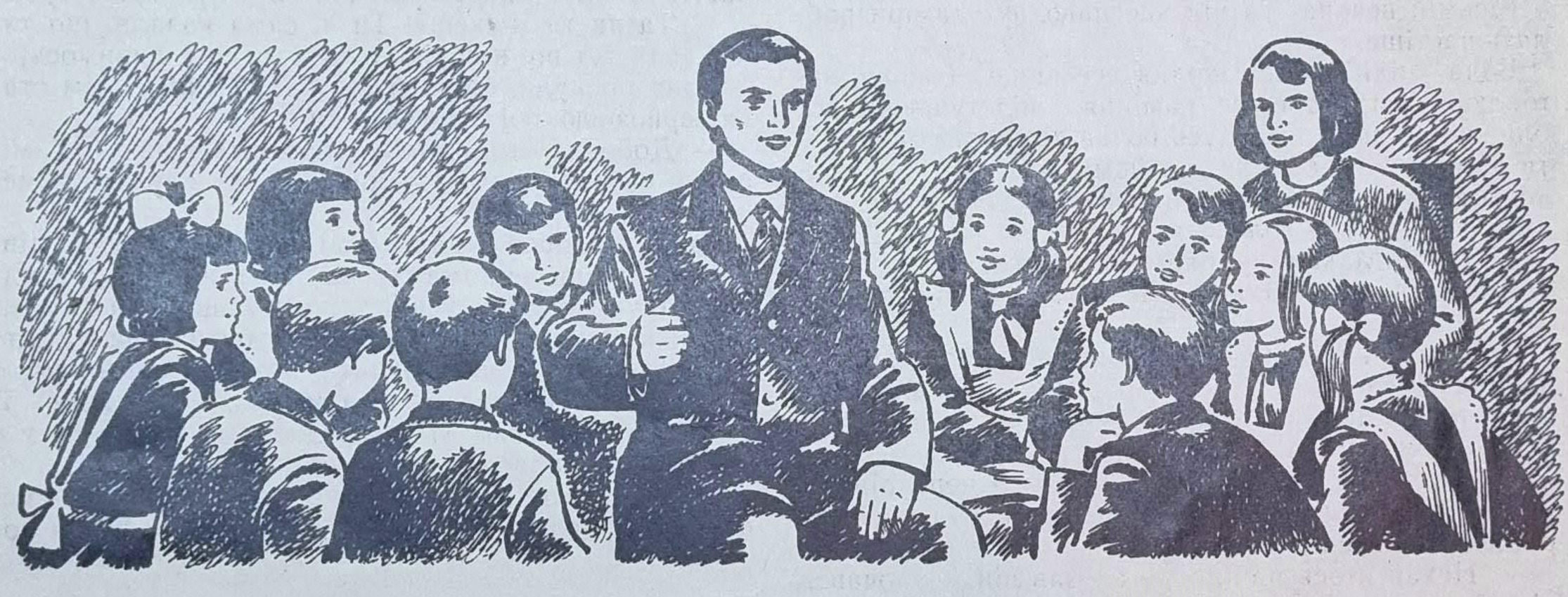

Так, завод — це велика школа, це екзамени на чесність, на дружбу, відповідальність перед людьми. Хоч, на перший погляд, нічого особливого — будні, приходиш щодня і шліфуєш невеличкі деталі, які вміщуються на долоні п'ятикласника. Та хоч який сумлінний учень, не може він сам оцінити свою відповідь. А от Омелянові Зарицькому доводиться свої «контрольні» перевіряти щодня. Ось вже кілька років він працює без ВТК. На заводі всі знають: цей робітник працює з особистим клеймом якості.

А високе довір'я працювати на самоконтролі добувається не лише моральними якостями людини — сумлінністю, правдивістю, власною вимогливістю, тут необхідні знання, велике вміння, потрібно бути майстром своєї справи. А майстерність добувається лише невтомністю і великою любов'ю до своєї справи. Бо «бути справжнім робітником — це велике покликання».

Н. ДАВИДОВСЬКА.

Малюнки Є. КОТЛЯРА.

Повість*

5

Несподівано почав підніматися рівень води в Орлиній річці. Бабуся саме поїхала до сина в гості у Владивосток, а Максим з Діною допомагали дідусеві як могли. Після грипу у того розходився радикуліт, старий ледве переставляв ноги, весь час стогнучи, тримався за поперек.

— Здається, літній паводок починається, — сказав він, повернувшись з рейкою від річки, — за три години вода піднялася на двадцять сантиметрів.

З дідусевого занепокоєного тону, Максим зрозумів, що це забагато. Хлопчик уже знав, які роботи ведуться на водомірному посту, де височать глибоко забиті палі з пофарбованими голівками. На палю ставиться водомірна рейка — така собі кругленька трубка з насічками-мітками — і визначається кількість води. Тут же вимірюється і температура води спеціальним водяним термометром. Це треба робити двічі на добу: о восьмій ранку і о восьмій вечора. Та під час паводку заміри роблять частіше.

Вода піднімалась щодня все вище і вище, затоплюючи прибережне каміння, підступаючи все ближче до заїмки. Дідусь почав вимірювати витрати води, і діти бачили, як йому, хворому, це важко. Максим кілька разів просився в помічники, але дідусь похитував головою:

— Ні-ні, Максимку, цього не можна.

Діна мовчала. Тільки співчутливо дивилася на дідуся.

Вода справді була незвичною для такої маленької річки: здавалося, десь прорвало греблю, і весь потік ринув по Орлиній річці — вода вирувала, кипіла в круговерті і прибувала, прибувала...

Дідусь радів, що так багато води, і непокоївся.

Якось увечері, повернувшись з річки, він сів за рацію, зв'язався з кимось:

— Нехай хтось приїде, — сказав він, — почався літній паводок, схоже, буде бурхливим, а мені важкувато: радикуліт... Добре, добре...

Він сказав «важкувато», хоч сам зовсім уже не міг працювати. Виходячи з човна, дідусь упав, і Максим з Діною попідруч ледве довели його до будинку. Наступного дня він не підвівся з ліжка. По рації викликали лікаря, і дідусь ще раз попросив Діну спитати про якогось Сидоренка. Відповіли, що виїздить.

— Виїздить, — буркотів дідусь. — Це ж приїде тільки через два дні, а то й три. А рівень який!

— Не хвилюйся, дідусю, приїде твій Сидоренко, — заспокоювала Діна, — давай-но краще пісочком погріємось...

6

— Діно! Давай самі заміряємо витрати води! — запропонував другого дня Максим. Очі в нього горіли.

Діна й сама обмірковувала це, та все ж пам'ятала твердо: дідусь забороняв сідати в човен. Орлина річка підступна. А під час паводку й поготів. Коли щось станеться...

— Ти ж казала, що вмієш усе робити, як дідусь.

— Ну, казала...

— То чого ж ми стоїмо?

— Якщо дідусь дізнається...

— Цікаво, як? Адже він лежить, не ходить зовсім...

— Потім дізнається.

— Боягуз ти, ось хто!

Діна мовчала.

— Якби я міг... — почав Максим, наголошуючи на «я». Він подивився на Орлину так, ніби це був не бурхливий потік, а тихий ручай, що його не важко й перестрибнути.

— Якби, якби... — перекривила його дівчинка. — Ти думаєш лише про себе. А що буде з дідусем, якщо він раптом вийде і побачить нас у човні на середині річки? Та його інфаркт вхопить...

Максим зневажливим поглядом зміряв дівчинку з ніг до голови. Якби ж тут був Женя чи Коля, чи навіть Вовка. Спересердя він сплюнув крізь зуби.

— Та як ти можеш?! Ти ж сама казала, що такої води тут ще не було, а ми стоїмо й дивимось!

Вона кивнула, бо це були й її думки. Потім стала серйозною, очі її примружились.

— Добре, — наважилась нарешті вона. — Заміряємо витрати самі. Тільки в усьому слухатись мене, ясно?

Такий поворот Максимові не сподобався, дівчиська ніколи не командували ним, але він ствердно кивнув головою, усвідомлюючи, що в даній ситуації командиром і справді має бути вона, Діна. До того ж ніхто не побачить, хто ким командує.

— Відв'язуй човен, а я миттю, — й лице її зробилося рішучим і зосередженим, ніби вона в розвідку зібралася.

Та по суті це розвідкою й було. Треба було непомітно прослизнути в дідусеву кімнату і взяти по-

Василь ОМЕЛЬЧЕНКО

Малюнки О. БИЧКА.

НА РІЧЦІ ОРЛИНІЙ

---

* Закінчення. Початок див. «Піонерія», № 8, 1979 р.

трібні для роботи речі: книжку витрат води, куди вони записуватимуть швидкість течії, секундомір.

Увійшла вона до кімнати навшпиньках. Дідусь, здається, спав. Ні, він тяжко зітхнув і, підвівшись на ліктях, більш ствердно, ніж запитально, спитав:

— Не приїхав ще?

— Ні, дідусю, ще не приїхав.

Він з жалем сказав:

— Це ж треба саме тепер захворіти. Який рівень? Прибуває?

— Так.

— Скільки?

— 213.

— О-о, та це майже історичний рівень, ти розумієш — історичний! Дай-но мені палицю!..

Дідусь спробував підвестися й не зміг.

— Та-а-к, — змучено вимовив він, — хочеш не хочеш, а доведеться лежати. Давай ще пісок...

Гріючи пісок, Діна непомітно заховала потрібні речі.

— Ще щось треба, дідусю?

— Ні, спасибі, онучко, полегшало. Що там Максимко робить?

— Сидить на березі, на річку дивиться.

— Наглядай за ним, до човна не пускай, бо ж він такий...

— Та що ти, дідусю, я не дозволяю. Ми будемо біля хати.

Дідусь провів її добрим, лагідним поглядом.

7

Причиняючи двері, Діна подумки вибачилась перед дідусем, адже вона раніше ніколи не обманювала його.

Човен був уже на воді.

— До чого ж, важкий баласт, — сварився невідомо на кого Максим, — ніяк не можу втягти... Все гаразд, Діно?

— Так. А в цьому вантажі 45 кілограмів. Давай допоможу.

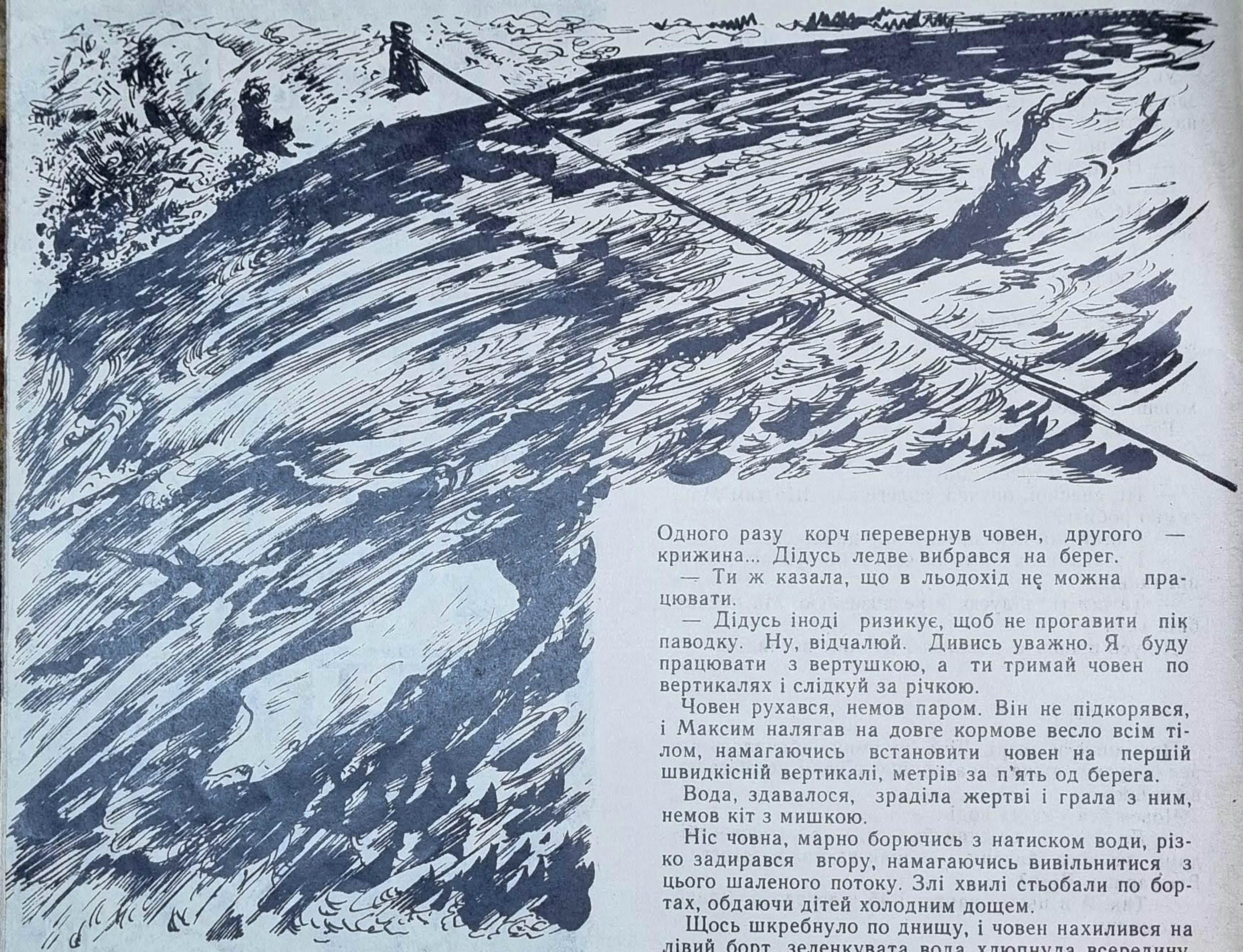

— А чому він такий важкий?

— Щоб течія не зносила вертушку.

Діна дістала з-під сидіння два пробкові пояси, один подала Максимові.

Він одхилив її руку.

— Я добре плаваю!

— Техніка безпеки зобов'язує. Бери без балачок.

Довелося підкоритися.

— Я на кормі буду, так?

— На кормі.

Через річку був перекинутий трос. Його кінці трималися на міцних берегових стовпах. По тросу ковзав блок з трохи тоншим тросом, прив'язаним до носа човна. Діна поклала в човен сокиру, ближче до вірьовки.

— А сокира навіщо?

— А раптом щось станеться... Щоб не відв'язувати човен од троса, це довго, а одразу перерубати вірьовку.

— А що може статися?

— Ну... — Діна неохоче стенула плечима. — Одного разу корч перевернув човен, другого — крижина... Дідусь ледве вибрався на берег.

— Ти ж казала, що в льодохід не можна працювати.

— Дідусь іноді ризикує, щоб не прогавити пік паводку. Ну, відчалюй. Дивись уважно. Я буду працювати з вертушкою, а ти тримай човен по вертикалях і слідкуй за річкою.

Човен рухався, немов паром. Він не підкорявся, і Максим налягав на довге кормове весло всім тілом, намагаючись встановити човен на першій швидкісній вертикалі, метрів за п'ять од берега.

Вода, здавалося, зраділа жертві і грала з ним, немов кіт з мишкою.

Ніс човна, марно борючись з натиском води, різко задирався вгору, намагаючись вивільнитися з цього шаленого потоку. Злі хвилі стьобали по бортах, обдаючи дітей холодним дощем.

Щось шкребнуло по днищу, і човен нахилився на лівий борт, зеленкувата вода хлюпнула всередину. З-під корми виринула гладенька і чорна, ніби просмолена, колода. Вона стала дибки, мов жива, та за мить важко впала у воду.

Максимові ніби морозом сипонуло по спині. Подивився на Діну, та вона на це не зважала, готувалася опускати вертушку. Сокира була залита водою, Максим мимоволі подумав, що вона лежить далеко від Діни. Хотів сказати, щоб поклала біля себе, але не наважився: подумає, що злякався. А він і справді трохи злякався, отож прагнув не виказати цього.

І навіть намагався приховати від себе: хлопець має бути хоробрим!

— Секундомір взяла? — аби щось сказати, запитав Діну.

— Взяла. — Здавалося, дівчинка сидить не в хиткому човні, а десь на волейбольному майданчикові, готується до подачі м'яча. Якщо вона й злякалася, помітно цього не було. На обличчі азарт і завзяття.

Тоді Максим підбадьорився, заспівав на всю річку:

«По морям, по волнам,
Нынче здесь, завтра там...»

Нарешті човен став слухнянішим. Ще зусилля, ще...

Під кормовим веслом бурунилась вода, мов під гвинтом мотора.

— Стоп! — наказала Діна, коли порівнялася з першою міткою на тросі. — Ми вже на першій магістралі! Добряче тримай човен!

Легко сказати — тримай. Сама б спробувала. Неймовірними зусиллями Максим утримував човен проти течії.

На обличчі хлопчика краплі поту змішувалися з бризками води, витерти їх було ніколи. Будь-який неточний порух відкинув би човен з вертикалі.

Діна швидко і вправно вивільнила запобіжник лебідки. Вантаж з блискучою вертушкою, схожою на ракету, бовкнувся у воду. Він туго, мов струну, натягнув тонкий тросик. Розрізаючи зеленкуватий потік, трос наспівував тривожну мелодію:

«Ууу-ууу-ууу...»

— Два, — відлічувала глибину Діна, — три, чотири. — Дна ще не було. — П'ять, шість.

Максим зрозумів, відчув — під ними страшна глибина. Виявляється, це можна відчути, як і висоту.

— Сім, вісім метрів, Максиме, а дна ще нема... — вкрай занепокоєно сказала Діна і критично подивилася на промаслений барабан лебідки, на якому залишалося кілька витків тросу.

— Може, обірвався вантаж?

— Ні. Трос натягнутий...

По днищу човна щось шкребнуло. І холодок знову обсипав морозом спину хлопчика. Тут вже й Діна прикусила губу. Максим міцно уперся коліньми в борти — чекав на поштовх. Його не було. А по днищу щось шкребло та шкребло, ніби хтось хотів перегризти просмолені дошки човна.

Діна обережно нахилилась над кормою. Отакої! З-під корми то з'являвся, то щезав блискучий хвіст вертушки. Легкий для такої шаленої швидкості баласт, легкий!

— Течія зносить баласт! — вигукнула Діна. — Глибинні швидкості вимірювати не можна, будемо брати поверхневі.

Максимові хотілося спитати, які швидкості брати краще, які потрібніші, але через самолюбство промовчав. І раптом він відчув: щось втрачає, адже може ніколи в житті вже не дізнається про це. Він відчув неприязнь до себе: не хоче здатися незнайкою — і стає ним. Таке з ним траплялося і в школі. Вчителька спитає, чи всім зрозумілий урок, він з усіма ствердно хитне головою. А сам не дочув, не зрозумів. Якось після одного пояснення його просили повторити. Не зумів.

Він боровся зі стихією, а думки снували в голові. Йому ввижалося, що він не впорався з завданням. А тут йдеться про багатьох людей, коли од твоєї роботи, од її точності залежить, може, міцність не одного моста, по якому їздять машини, ходять люди, мчать поїзди, робота гідроелектростанцій, успішна і безпечна навігація...

Дивно, раніше Максим ніколи не думав так багато про інших. Раніше він думав тільки про себе, дбав про себе... А тепер він відчув свою причетність до державної справи, зрозумів, що кожна людина, її праця потрібні багатьом. І це було приємно, набагато приємніше, ніж робити щось виключ-

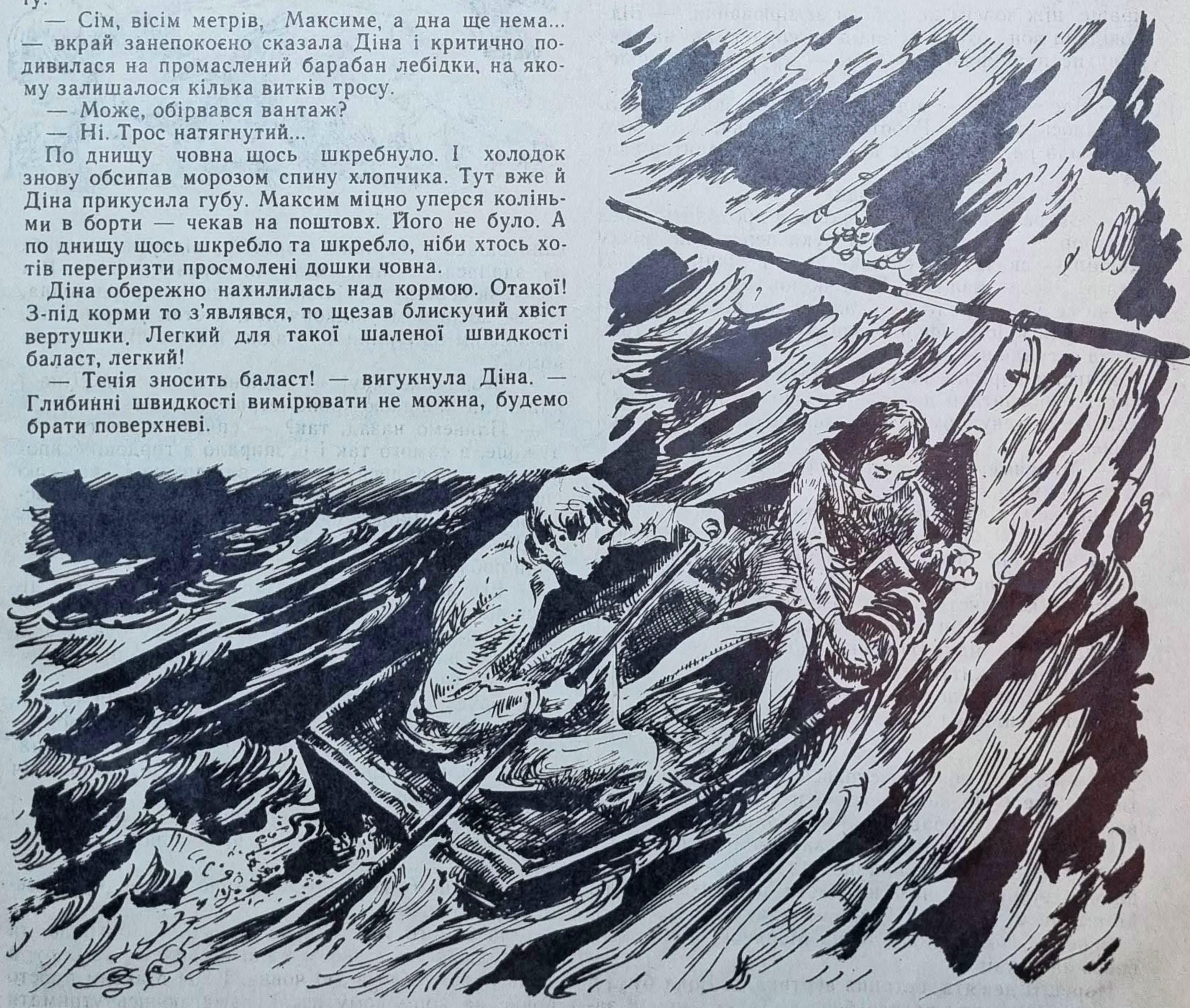

но для себе. Він гостро відчував: коли для багатьох людей, то треба робити на совість. Адже і для тебе також працює багато людей. Все, чим ти володієш, що ти потребуєш, для тебе зробили люди: і взуття, і сорочку, і їжу, і кіно, і човен, і поїзди, і мости, і книги — все, все, все, чим ти користуєшся, чому радієш, без чого просто не зумів жити.

Сьогодні тут, у незвичних умовах, він вперше про це подумав. Мабуть, через те, що вперше взявся за відповідальну серйозну справу. Раніше не доводилося.

Відкриття було приємним і тривожним. Він раптово зрозумів, що в житті нічого не можна залишити на півдорозі, не розібравшись до пуття. Ти і себе обкрадаєш і інших також, в усякому разі, не приносиш їм ніякої користі. А чи варто так жити? Навіть гриб-мухомор, і той потрібен оленям.

— Діно, а які швидкості важливіше заміряти, глибинні чи поверхневі?

— Глибинні краще. Та можна і поверхневі у виняткових випадках. По них також можна визначити витрату води. Це, щоправда, складніше, і розрахунки будуть не такі точні, та все ж це набагато краще, ніж зовсім не робити замірювання. — Відповідала вона охоче, зі знанням справи, ані на хвилину не припиняючи роботи — крутити ручку лебідки.

— Зрозуміло, — відповів Максим, йому навіть зробилось весело. Робота була важка, але його пройняла радість. І вже не вагаючись, запитав знову:

— А що таке витрата води?

— Витрата води? Це — скільки проходить через її створ, — Діна помахом руки перетнула річку навпіл — сказати б, скільки води в річці, який її напір. Зосередившись, Діна помовчала, дивлячись то на секундомір, то на книжку, час від часу заносячи туди якісь цифри. У ящику од вертушки тріскотів сигнальний дзвоник.

Максим вирішив не відволікати Діну, хоча йому кортіло розпитати детальніше, що то за дзвоник і навіщо їй секундомір. Вирішив розпитати все пізніше.

— Максиме, міцніше тримай човен!

— Тримаю...

І він всім тілом наліг на кормове весло.

Ех, якби ж щось сталось, човен перекинувся, і Діна вилетіла за борт — він миттю кинувся б за нею: тримайсь, гукнув би, за мої плечі! І як би не було важко плисти цією бурхливою річкою, він неодмінно доплив би до берега, врятував би її!

І ще одне відкриття він зробив для себе: найприємніше в житті допомогти комусь, хто потрапив у біду, врятувати!

Врятувати. Хоча б щось сталося...

8

Чим ближче човен посувався до середини річки, тим важче було встановити його на вертикалі. І все ж Максим впорався з цим завданням.

Вертикаль за вертикаллю залишалися позаду.

Час од часу діти озирались на берег — чи не вийшов дідусь? Ні, на їхнє щастя, не виходив, та і як він це міг зробити з таким радикулітом...

Берегом, повискуючи, бігав Морячок: він хвилювався за друзів.

Нарешті дев'ята, остання вертикаль. Вона була в двох метрах од правого берега. Течія, немов за-

хлинувшись у нерівній боротьбі, відчутно послабла, здалася. І Максим трохи перевів подих. Він відчував себе дуже сильним. Сильнішим від човна, що не хотів йому підкорятися, а став слухняним, сильнішим од Орлиної — адже й вона підкорилася йому.

— Все, Максимку! — радісно оголосила Діна і клацнула кришкою хронометра.

— Пливемо назад, так? — спитав якомога байдужіше, а самого так і розпирало з гордощів: впоралися, впоралися з такою важливою і важкою справою! І він, Максимко, відіграв у цьому не останню роль. Якби ж саме тепер його побачили друзі. Він їм, безумовно, розповість, але хотілось, щоб вони побачили на власні очі.

— Еге ж, Максимку, назад і швидше, доки дідусь нас не бачить!

Максим якось звично, як бувалий у бувальцях, веслував важким веслом, повів човен до протилежного берега.

А дідусь тим часом уже шукав дітей. Чи то відчуття підказало, чи то Морячок підозріло поводився. Дідусь, крекчучи і стогнучи, зліз із ліжка, знайшов палицю, тримаючись за стільці, стіни , піч сяк-так вийшов на подвір'я.

А човен уже був на середині річки. Максим у такт ударів хвиль ледь чутно примовляв:

— Так, так, так!

Ніколи йому не було так гарно. Він відчував себе переможцем.

Біля самого берега човен раптом штовхнуло, та так сильно, що Максим мало не вилетів за борт, а Діна опинилася на дні човна. І хоч Максим просто повис на кормовому веслі, намагаючись утримати

човен проти течії, він йому не підкорявся більше. Його нахилило і потягло на середину.

— Куди ви? — долинув голос дідуся. — Куди ви? Ану, вертайте! Зараз мені вертайте!

— Ой, — вигукнула Діна. — Дідусь...

Максим працював з усіх сил. Він сподівався, що зуміє поставити човен знову проти течії. Тепер усе залежало від нього. Ще зусилля. Ще! Даремно. Човен зробився чужим, неслухняним. Та ще на очах дідуся. Човен все більше й більше повертало бортом до течії. Ось-ось перекине... Він став дибки, зачерпнув води.

— Вірьовку рубайте! — кричав дідусь. — Вірьовку рубайте! Ах ви розбійники! Та рубай же, Дінко!

Максим схопив сокиру, миттю опинився на носі човна і двома ударами перерубав вірьовку.

Човен, вивільнившись, одразу обійшов величезну крижину. За якісь секунди трос перекинутий через річку, був далеко-далеко. І дідусь. Він щось гукав, але розібрати не було можливості.

Коли Максим знову взявся за весло, Діна влаштувалася на кормі, до них долинув ще раз голос дідуся, але гуркіт води не давав розібрати слова. А жест дідуся вони зрозуміли. Той показував, де краще причалити.

Назустріч неслися береги, високі, суворі. Короткими ударами весел хлопець стримував човен, що мчав усе швидше і швидше. Гуркіт води посилювався, вода вирувала, попереду були пороги.

Ось один білогривий лобатий камінь пронісся ніби скакун... Ось ще один, ще. Маневрувати було важко, зусилля доводилось докладати такі, що плечі заболіли, в очах потемніло.

Пороги, пороги... Підводне каміння шкребло днище. Максимові здавалося: ось-ось вони розпанахають човен, як гарбуз.

— Де будемо причалювати? — спитав він.

— Трохи нижче, там, за перекатом, течія тихіша.

Шапочка з Максима на крутому повороті злетіла в річку. Волосся весь час лізло в очі, заважало дивитися. Він якось заранння відчував по вируванню води наближення порогів і намагався вивернути од них човен.

Обличчя Максима було зосереджене, Діні здалося, що він старший від неї років на три.

Нарешті проплив, вивертаючи зелену хвилю, останній камінь перекату, невеликий, але ж гострий, немов щойно зірвався зі скелі. Гуркіт порогів меншав. А потім скелі раптово розступилися, і він майже зовсім стих. Човен легкими ривками йшов по збуреному хвилями широкому плесу.

— Тепер можна і до берега — полегшено сказала Діна.

— Знаю, — відповів Максим і, прикусивши губу, наліг на праве весло, а лівим пригальмував. Вийшло вправно і красиво — човен круто взяв до берега.

Причалили вони в трьох кілометрах од водомірного поста до вузенької, спокійної , золотавої від піску і сонця коси.

Діна ступила на м'який пісок, і у неї трохи запаморочилося в голові. А Максим витер рукавом обличчя і тільки тепер відчув, як страшенно втомився, хоча з того часу як вони сіли в човен, минуло не більше години.

Вони сиділи на гарячому піску і мовчки насолоджувалися спокоєм, сонцем, життям, можливіс-

тю дихати на повні груди. Радість була повною: берег, ріка і сонце. І поруч друг, з яким удвох подолали небезпеку.

Якийсь час мовчали. Так, мабуть, завжди буває, коли вже небезпека позаду. Тепер він на річку дивився по-іншому. Раніше вона була для нього просто водичкою, в якій у спеку можна скупатися. Тепер він ставився до неї серйозно й поважно, як до живої. Вона може бути і другом, і ворогом. В залежності од того, як ти до неї поставишся, як вивчиш її характер, звички. Тепер він зрозумів, звідки дізнались люди про стихію, що загрожувала Дмитріївці — за гідрологічними прогнозами. Ось і за цими даними, що вони їх взяли вдвох з Діною, інженери теж щось вираховуватимуть: які звести мости, греблю, щоб її не зруйнував великий паводок весною.

На піщаний берег з тихим шурхотом накочувалася і відходила крута хвиля. Теплий ніжний вітер приносив зі схилів гір пахощі черемхи і тонкий, ледь чутний аромат маральника.

— Ох і перепаде ж нам! — зітхнула Діна і охопила долонями свої гарячі щоки.

Максимові було шкода Діну, їй, безумовно, перепаде більше.

— Пусте, — зовсім по-дорослому підбадьорював він, — зате виміряли істо-ри-ч-ний рівень води! — Він знову поспівчував Діні: перепаде від дідуся на горіхи. І твердо вирішив: візьме всю провину на себе, це ж він її умовив.

— Пусте! — ще раз сказав Максим і поклав Діні на плече руку. — Ти тільки не кисни! Чуєш? Це ж я умовив тебе!

Діна мовчала. Тепер вона йому здавалась зовсім маленькою, як його молодша сестричка, що цього року піде в перший клас.

9

І Діні, і Максимові перепало від дідуся. Він не давав їм сказати жодного слова, так сварився, мабуть, вперше в житті. І на всі Максимкові: «Це я винний! Це я умовив! Це я першим сів у човен!» — дідусь лише відмахувався.

Потім трохи охолонув, сів на камінь і відвернувся од них. Зрозуміло — дуже образився. Він, мабуть, думав про те, що зовсім постарів, і тепер ніхто його не слухає, і що Діна і Максим непослухи.

— Ви думали, що робили? — вкотре вже запитував він. — Сісти в човен за такої шаленої води! Ай-я-яй! Ви що, швидкість вимірювати зібрались, витрату води чи що?

Діна і Максим перезирнулися.

— Ми вже взяли, дідусю, — просто сказав Максим.

А Діна простягнула скручену в трубочку книжку виміряних витрат води.

— Що-о? — підвівся дідусь і навіть не ойкнув, не схопився за поперек. — Ви взяли витрату води? Та ви що-о-о?!

Він випростався і був такий розгніваний, що Діна відступила на крок, а Максим прикрив її собою, боявся, що дідусь ударить своєю палицею... Він не вдарив.

Боляче ойкнув, сів на камінь. І довго мовчки дивився на річку і, мабуть, уявляв, як Діна і Максим могли потонути, і знову, і знову подумки сварив їх.

А дідусь дивився на воду, що швидко мчала біля його ніг і шалено била в борти човна, і думав про зовсім інше. Про те, що тут ніколи ще не бувало такої великої води, і хоч Діна з Максимом — непослухи і найвреднючі діти на світі, вони все ж сьогодні просто молодці, взяли витрату води і яку — істо-рич-ну! Просто тобі орли!..

А за кілька днів Максим від'їздив. Батько складав валізу, дідусь йому допомагав. Діна і Максим мовчки сиділи осторонь.

Дивно, коли Максим приїхав сюди, на Орлину річку, першого ж дня з сумом подумав, що жити йому доведеться тут місяць. Тоді це йому здавалося вічністю. З першого ж дня він уже думав про від'їзд. А тепер, коли місяць минув, коли його речі складені і біля воріт стоїть якась стороння цьому подвір'ю, річці, горам, тайзі — всьому навколо машина, яка за кілька хвилин відвезе його звідси, може, й назавжди, Максимкові раптом стало сумно.

— Максимку! — долинув голос батька. — Прощайся і миттю у машину! Час уже!

Максим підвівся, поплескав по шиї Морячка, простягнув Діні руку:

— Ну, бувай!

— Щасти тобі, Максимку.

Машина різко розвернулася і виїхала на дорогу.

Максим востаннє подивився на будиночок з флюгером на даху, помахав рукою дідусю Єгору і Діні. Вона стояла поруч, трохи схиливши голову. Вона також махнула йому рукою і... шмигнула носом. І Максим подумав, що хоч це некрасиво, їй до лиця.

Він ніколи в житті не писав листи, але подумки вирішив, що як тільки повернеться додому, одразу ж напише їй. Подумав і про те, що варто приїхати сюди ще раз. І піти в гори. Разом з Діною. Хороша вона дівчинка, мужня.

На душі в Максима було радісно і сумно.

Переклала з російської Н. КРУПНІКОВА.

ЛЕТИ, МОЄ СЛОВО

Малюнки І. ЗАНУДИ

Коли я бачу край новобудов
І трударів ентузіазм завзятий,
Так хочеться ще більше, знов і знов
Свою країну рідну прославляти.

Коли я чую, як гуде завод,
Як п'ятирічка впевнено крокує,
Я хочу пісню скласти про народ,
Який щоденно комунізм будує.

Коли в Москві приходжу до Кремля,
Вклоняюсь низько Леніну додолу,
Мені здається, що уся земля —
Це Ілліча невмируща школа.

Комуністична партіє, це ти
Даєш вогонь великого натхнення.
Лети, о слово, голубом лети,
Про рідний край, щасливе сьогодення.

Олексій БЕЛЕНОК,
учень Київської середньої школи № 179.

* * *

Пустотливий вітер хмарки розганяє;
То гайне лісами, то в полях побродить,
На гілках синичок радо колихає —
Осінь непомітно у село приходить.

Сонечко на землю промінь посилає,
Зазира в кімнату гілочка берези.
Ластівка у небі хмароньку питає:
— Де поділось літо?
— Аж на тому березі.

Журавлі прощально пропливли над гаєм.
Білочка грибочки в лісі, знай, шукає.
На узліссі липа розмовля з сосною:
— З сонечком, мабуть, вже
стрінемось весною!

Анатолій КЕРНОСЕНКО,
учень Червонослобідської середньої школи.
Черкаська область.

ХЛІБОРОБ

Для тебе ця нива — жива!
Ти кохаєш її, як дитину.
Скільки радості буде в жнива!
Ні один колосок не загине.

Хліборобе, стоїш серед ниви
І руками торкаєш стеблинку,
А в долонях зернятко щасливе.
І здається тобі на хвилинку,
Що у колосі пісня дзвенить,
Ніжна й світла, як в небі
блакить.

Антоніна КАЛЬНІЧЕНКО,
учениця 7-го класу Завадівської
середньої школи.
Вінницька область.

ЛЕТЯТЬ ЖУРАВЛІ

Осінній обрій кличе журавлів,
Зривається сумне «курли» над містом.
Птахи летять, мов сонячне намисто,
Над рідним краєм до чужих країв.

Несуть на крилах пісню журавлі,
І линуть з нею в тиху даль осінню,
І пригортаються своєю тінню
До бронзового листя на землі.

Люда ДЖУЛАЙ,
учениця 8-го класу Черкаської
середньої школи № 20.

(З блокнота фронтового кореспондента)

Одного серпневого дня 1944 року в редакції газети Першого Українського фронту на планерці прийняли рішення розповісти про роботу трудівників радянського тилу. Редактор запросив майора Голубєва:

— Як ви себе почуваєте після поїздки на Дуклінський перевал? Відписалися, відіспалися?

— Так точно, товаришу полковник!

— Ми вирішили послати вас на одну важливу справу в глибокий тил. Організуєте ряд матеріалів про героїв трудового фронту. Про них буде цікаво прочитати фронтовикам. Адже в кожного в тилу є рідні.

— Куди ж мені поїхати? — запитав Голубєв.

— Куди не поїдете, скрізь патріоти-трудівники — на Донбасі, Поволжі, Уралі, в Сибіру...

— З першого дня війни я на фронті. Моя сім'я евакуювалася в Саратов. Побачити б діточок, дружину.

— Це мені відомо. Їдьте. Напишіть матеріали про життя в місті та селі.

Одержавши відрядження, Голубєв за годину уже був на тиловому аеродромі.

...В редакції обласної газети Саратова посланця фронту зустрічали гостинно. Запропонували написати про героїв-фронтовиків, виступити з бесідами на підприємствах, у редакції...

Розглядаючи відбиток газетної полоси, що лежав на столі, Голубєв помітив заголовок: «Бригада покришкінців на першому місці».

— Це чудова бригада, до її складу входять підлітки-комсомольці. Працюють з перевиконанням щоденного завдання, й так старанно, що їм дозволили здавати деталі без техконтролю, з поміткою

літери «П», що означає — покришкінці. Мовляв, як Покришкін без промаху б'є фашистів у повітрі, так і вони наслідують його приклад. Завод звідси недалеко, біля вокзалу. Можемо провести вас, — запропонував співробітник газети.

Перша зустріч з юними покришкінцями відбулась у цеху. Вони зосереджено працювали на своїх місцях, лише зрідка поглядаючи на гостей з редакції.

— Ось ви які, — провів рукою по вихрастій голові одного з хлопців Голубєв. — Радий з вами познайомитися, молоді трудівники.

— А ви самого Покришкіна бачили? — запитав той.

Олександр Іванович Покришкін командував полком льотчиків винищувальної авіації на Першому Українському фронті. Але зустрічатись з ним Голубєву не доводилось: завдання виконував в інших військових підрозділах. Та сказати хлопцям, які вірили, що фронтовики знають одне одного, що не бачив, значить, засмутити їх.

— Доводилось зустрічатися, — відповів Голубєв. — Він такий мужній, безстрашний, середній на зріст, років тридцяти. З ворогами суворий, а з товаришами добрий, щирий, останнім поділиться. Взагалі такий, як і всі наші фронтовики, солдати й офіцери. Сибіряк, одне слово.

Здавалось, що відповідь задовольнила юнацьку допитливість.

Зосередившись над обробкою деталей гарматних замків, покришкінці старались з усіх сил. Треба було до строку впоратись з одержаним завданням.

— Ввечері в червоному куточку поговоримо про все докладніше, приходьте, — не попрощавшись, сказав майор Голубєв.

Бажаючі зустрітися з фронтовим офіцером не змогли поміститися в невеличкій кімнаті цехового червоного кутка. Вони з'юрмились під густими кронами кленів, що розрослись на подвір'ї.

— Мабуть, ми тут і поговоримо на свіжому повітрі, — запропонував Голубєв.

— Правильно, — підтримали хлопці.

Молодих робітників цікавило фронтове життя, романтика подвигів, а у майора Голубєва прикладів було багато. Одних цікавило, як стріляють артилеристи, адже це для них на заводі виготовляють деталі до гармат. Інших хвилювали подвиги танкістів, авіаторів, розвідників, піхотинців, мінерів...

— Дуже корисна ваша робота, — говорив Голубєв. — Скрізь ведемо по ворогу прицільний вогонь з гармат, а вони і на танках, і на літаках, і піхотинці поважають гармати-сорокап'ятки. А ще ж міни. Так що пам'ятайте завжди: якісна деталь у будь-якої бойової зброї дозволяє працювати безвідмовно й чітко, як добрий годинниковий механізм.

Десятки запитань задавали майору про своїх земляків-саратовців, просили записати номери польової пошти та прізвища рідних, знайомих, а може, пощастить зустрітися з ким-небудь. Редакційний фотограф зняв бригаду покришкінців, а потім всіх бажаючих, як сказав він, для історії.

Майор почав прощатися з юними ентузіастами, але вони попросили:

— Навідайтесь до нас ще, будь ласка, збираємось передати на фронт подарунок, але поки що це наша виробнича таємниця.

Перед від'їздом на фронт Голубєв зайшов до юних покришкінців. З дозволу начальника цеху влаштували п'ятихвилинну перерву. Підлітки оточили майора. Найстарший з них поважно проголосив:

— Увага!

Потім розстебнув полу куртки і вийняв чудово виготовлений ніж.

— Ми вирішили всією бригадою передати Олександру Івановичу Покришкіну свій подарунок. Ми знаємо, що іноді трапляється, що купол парашута розкривається не повністю, льотчик приземляється скоріше і може пошкодити ноги. Щоб парашут розкривався повністю, потрібно перерізати кілька строп, і все стане на свої місця. Ось ми й зробили кортик. Трудились над ним всією нашою бригадою. Передайте герою Покришкіну наш подарунок.

Двогострий, відшліфований до дзеркального блиску клинок знаходився в чохлі з темно-коричневої шкіри, прикрашений чудовим орнаментом. Майор наполовину вийняв клинок з чохла, попробував пальцем лезо.

— Щодо гостроти клинка свідчу: голитись можна! Річ потрібна, — похвалив майор, роздивляючись рукоятку, що красиво переливалась різнокольоровою веселкою пластмасових інкрустацій, увінчаних золотистою кришкою. Не кортик, а іграшка!

— Сподіваюсь, ваш подарунок сподобається полковнику Покришкіну. Молодці!

...Адресу О. І. Покришкіна відшукав досить швидко і на попутній машині майор Голубєв добрався в полк винищувальної авіації. Його провели на польовий аеродром. Прославлений льотчик з цікавістю вислухав розповідь про юних покришкінців, радо розглядаючи подарунок.

— Чудова річ, зроблена старанно, з любов'ю. Сам працював слюсарем, бачу, будуть люди з цих хлопців.

За обідом О. І. Покришкін дивився фотознімок всієї бригади юних покришкінців, а потім передав її начальнику штабу, що сидів поруч.

— Збережіть цей знімок як дорогу реліквію. І придбайте у воєнторзі на кожного з цих молодців найкращі годинники, щоб майстри цінували час.

Невдовзі на адресу бригади юних покришкінців прибула посилка з написом: «Від О. І. Покришкіна».

П. ГАВРЮК.

Фото М. ПАЛАМАРЧУКА.

ВАЖКО В НАВЧАННІ —

— ЗАГІН, СТРУНКО! Рівняння наліво! Сколихнувся стрій і завмер. Було чути, як ластівка літала.

— Товаришу генерал! Юнармійці школи № 9 Хмельницького... Львівської області... Севастополя...

Для Ірі Шугайло той день був особливим. Він запам'ятався на все життя. Не забудеться реактивний висвист МІГів, тихе «спасибі» друзів. Не забудеться, як було важко, коли виборювали перемогу, і як стало радісно, коли здобули її.

Нелегким був шлях юнармійців. Киянин Олег Сивченко добіг вперше в житті. Він не міг не добігти. Поруч були друзі, Гена Линник, було підбадьорююче, командирське Алли Литвиненко:

— Олег, зможеш!

«Зірниця» давно стала улюбленою грою дітей. Ось і цього разу неподалік від Одеси відбувався п'ятий республіканський фінал військово-спортивної гри. 27 загонів з усіх областей України, міст-героїв: Києва, Севастополя виборювали звання переможця.

На відкритті фіналу «Зірниці» перед юнармійцями виступили перший секретар Одеського обкому Компартії України М. К. Кириченко, перший секретар ЦК ЛКСМУ А. І. Корнієнко. На трибуні члени бюро Одеського обкому Компартії України, секретар ЦК ЛКСМУ В. Б. Врублевська, ветерани війни і праці, почесні гості.

Урочистим маршем проходять юнармійці. Палають квіти, покладені юними до пам'ятника В. І. Леніна, в небі не стихає святковий фейєрверк.

— А ми тут, як вдома,— всміхається Тамара Ференець.— Сподіваємось на перемогу, ми ж кіровоградці! І перемагали вже. Бо з нами і слово мамине, коли проводжали: «Женю, Мишко...», і мовчазний наказ солдата з граніту, і дідабоженківця: «Не осором, внучку, будь, як я».

Не було таких перешкод, щоб їх зупинили, не було такого рубежу, щоб не здолали. Летіли «кулі» в ціль і піонерське «Дайош!» — над траншеями, як тоді у боженківців...

А потім хвилю морську полум'я квітів обпалювало. І полтавського краю квітка світилась до виднокраю, як зірка найдальша. Десь чайка ломила крило об круті береги. А в кіровоградських степах — дощі і сонце, плавиться сталь у запорізьких мартенах. Вічне полум'я на крутому березі Дніпра... Завмирали руки в салюті:

— Клянемось! Клянемось! Клянемось! Клянемось Невідомому Матросу, який тут чорноморську хвилю заслонив собою.

Стоять юні. Щасливі.

Юнармійці із села Солгунів, що на Кіровоградщині, вже не вперше учасники республіканських змагань. І «Старти надій», «Орлятко», «Зірниця-75». І цього разу вони довели, що одні з сильніших у республіці. Загін має свій характер — справжній, бійцівський. Кожен юнармієць оволодів кількома спеціальностями, кожен міг замінити товариша.

— Ось Юля Тиманівська,— розповідає Олексій Якович Морондель, вчитель фізкультури, — раніше тільки трималась на воді, а тут — 6 місце. А Світлана Скрипниченко за кілька годин вивчила азбуку Морзе. Тендітний Мишко Пилипишин на спині переніс кремезного Сашка Білецького; коли той поранив но-

ЛЕГКО В БОЮ

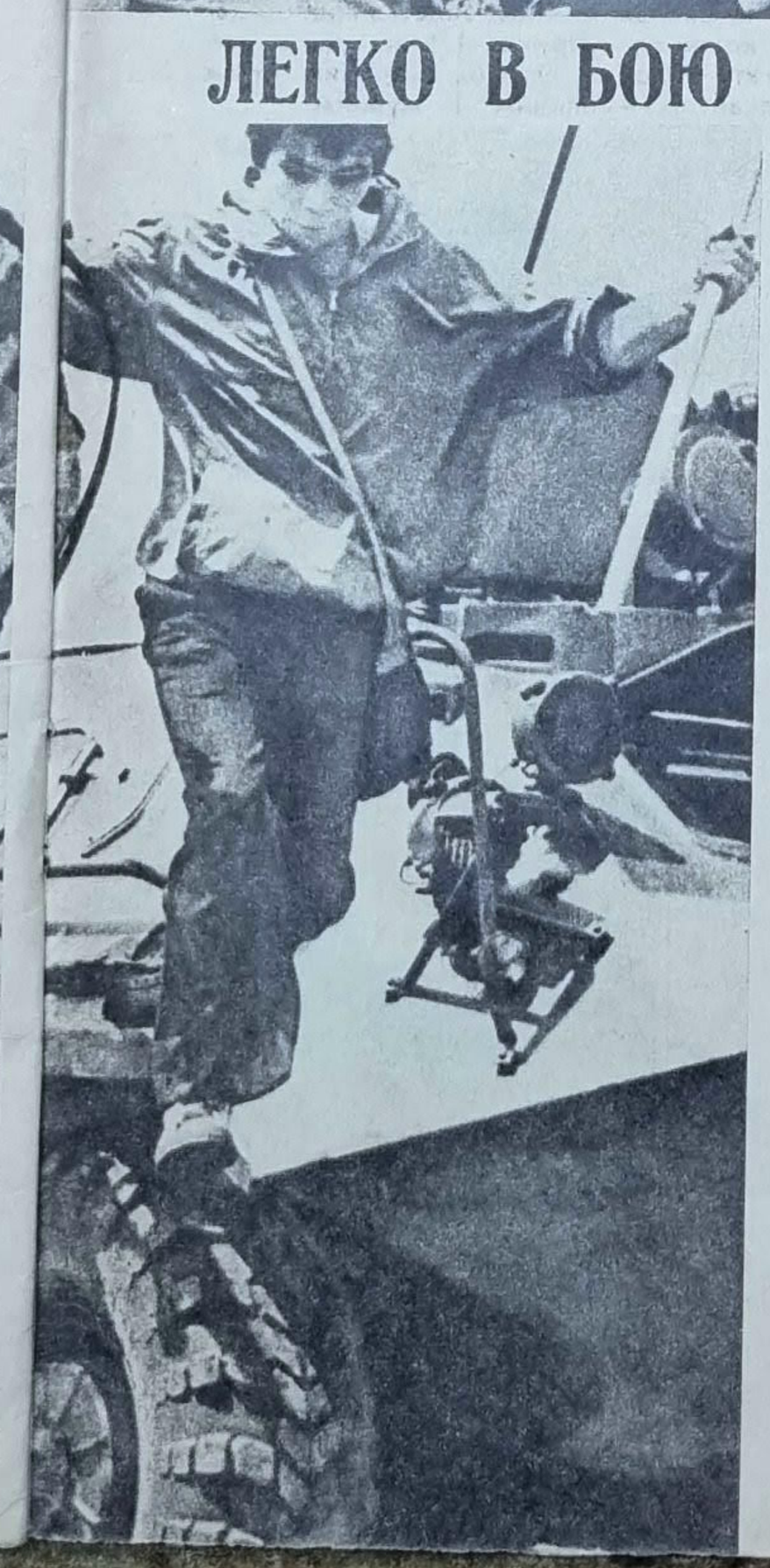

гу. Євген Коваль на змаганнях юних регулювальників руху набрав найбільше очок. Олег Пилипишин діяв як досвідчений снайпер... І хоч ми посіли тільки 8 місце, ми не сумуємо — ще будуть й перемоги.

На лінії вогню — ворошиловградка Марина Надточій — чемпіон «Зірниці». Не просто влучити в «десятку», а в Марини з 5 пострілів — 46 очок.

Бажання перемоги.

Георгій Васильович Корнєєв, полковник у відставці, кавалер ордена Леніна, багатьох інших бойових орденів і медалей, почесний гість «Зірниці», підсумував:

— Військово-спортивна гра «Зірниця» давно стала улюбленою грою школярів. Сміливість, рішучість, винахідливість, почуття відповідальності виховує кожен юнармієць у собі, щоб потім стати гідним захисником Батьківщини.

Цьогорічний фінал «Зірниці» ще раз підтвердив те, як мужніє, набирається сил юнь. І не тільки фізична сила, а й знання багатьох шкільних предметів потрібно сьогодні для юнармійця. «Важко в навчанні — легко в бою».

Перемогли представники Комунарської середньої школи № 22 Ворошиловградської області. Це справжній бойовий загін. Дружний, згуртований, якому під силу найскладніші й найважчі завдання. Але вибороти перемогу нелегко. Всі команди були підготовлені добре.

Пролунала востаннє сурма. «Зірничники» роз'їжджались додому. І так не хочеться прощатись. Вони стали за ці дні друзями на все життя.

Скільки сили, впевненості в собі додала кожному «Зірниця»! І не дивно, що багато хто з хлопців вирішив стати курсантом — сильним і мужнім.

В. ГАПТАР.

Ласло БАЛЛА

В ПІОНЕРСЬКОМУ ТАБОРІ

Йшов я в табір
піонерський
В літні дні.
Заздрив плюшевий
ведмедик мій
мені.
Та з Мишком
ми розлучитись
не змогли —
разом в табір
піонерський
ми пішли.
Табір — в лісі,
там де сосонки
шумлять.
Нас, хлоп'ят,
в одній палатці —
рівно п'ять.
А Мишкові
для спочинку
та для сну
збудували ми
колибу
ошатну.

Та одного разу
зранку
нас усіх
розбудив
з його колиби
дивний сміх.
Подивились ми —
в колибу
до Мишка
поселилась жити
білочка
прудка.
Ну й дивачка,
Ну й пустунка,
ну й смішна!
Та Мишкові
й нам
сподобалась вона.
Мій Мишко
мене і нині
в ліс той зве.
Каже:
— Глянем,
як там білочка живе!

ТРАКТОРНИЙ ПАРК

Мимо річки, повз горбок
В парк іде весь дитсадок.
В парку тім стоять машини,
А довкіл ростуть ялини.
Глянь — в рядочках вздовж
гори —
І комбайни, й трактори.
Підрівнявши по шнурочку,
Хто їх ставив у рядочки?!
Ну й краса тут! Ну й
краса!..
Я механіку сказав:
— Розберіть-но цю машину —
Я загляну всередину. —
Як несправностей нема,
Сяду швидко до керма.
Як і справжні трактористи,
Керуватиму я з хистом.

СІМ'Я

— Ти куди, бабусю мила,
Нині знову заспішила?
— Жде мене колгоспний лан —
Там виполюю бур'ян,
Щоб родили жито, просо,
Редька, морква жовтоноса...
Щоб дорослі і малі
Мали овочі і хліб.

— А куди в цей день погідний
Ти спішиш, дідусю рідний?
— Коло лісу у кошарі
Жде мене овець отара.
Доглядаю їх, щоб повно
Було сиру в нас і вовни.
З вовни випрядем ниток
Внученьці на кожушок.

— Мамцю, люба і кохана,
Ну а ти куди так зрана?
— Доню рідна, кожен день
Фабрика на мене жде.
Там стаю я до верстата
Діточкам одежу ткати,
Щоб, коли посипле сніг,
Одягнути тепло всіх.

— А тобі, мій рідний тато,
Також треба поспішати?!.
— Люба доню! Татко твій —
Класу вищого водій.
Он блакитний, наче глобус,
Жде на мене мій автобус.
Пасажири також ждуть.
Час мені рушати в путь.

Та й мені сидіть не варто —
Жде на мене в школі парта.
І, хоч я іще мала,
Немалі мої діла:
І пишу щодня, й читаю...
Тільки дуже я бажаю
Якнайшвидше підрости
І, як всі, на працю йти.

НАПУТНЄ ПОБАЖАННЯ

Доне моя, донечко —
Любе моє сонечко!
День твій починається —
Ти у путь збираєшся.
То ж ступай упевнено
По землі —
Ждуть на тебе радощі
Немалі.
А від хмарки,
А від хвилі,
Від роси
Ти візьми
Наснаги,
Сили
І краси.
День твій починається,
Сяє, посміхається
Дружбою красивою,
Працею щасливою.

Переклав з угорської
Іван ПЕТРОВЦІЙ.

КАЛИНОВЕ

Якби будь-кого з кривицьких піонерів запитали, чи є кращі місця від їхніх, відповідь була б одна: «Немає». І це не дивно. Адже живуть вони у краю з такою поетичною і ніжною назвою — Полісся. Почуєш це слово і одразу перед очима — мальовничі луги і долини, синьоокі озера і тихоплинні річки, старезні ліси і квітучі галявини...

Правда, кривичанам трохи не пощастило: немає поблизу річки. Але зате... який ліс!

...Військові люблять говорити: «Не числом, а вмінням». Її і взяли на озброєння кривицькі школярі, коли приступали до заготівлі лікарських рослин. А зародилася ця думка після відвідин школи ветеранами війни та праці. Згадуючи ті далекі часи, вони розповідали про неоціненну допомогу, яку подавали піонери пораненим. Ліки, виготовлені із зібраних ними трав, врятували життя тисячам радянських воїнів. «Ліки і в мирний час не менш потрібні людям», — говорили гості. І юні помічники медицини вирішили присвятити канікули заготівлі цілющих трав.

Їх було тридцять четверо дівчаток і хлопчаків, але взяли вони зобов'язання під силу всій дружині. Працювали ударно і здали на приймальний пункт 12 тонн 400 кілограмів дорогоцінної сировини. Якби все це багатство потрібно було перевезти одразу, то для цього знадобилося б... аж 15 трьохтонних грузовиків, або майже три залізничних вагони. Ціла гора пахучого зілля! А крім того, ще й гриби і ягоди! Піонерське зобов'язання було виконане з честю.

Тож давайте подивимось на ліс і цілющі трави очима юних кривицьких мандрівників, для яких цифра 12 400 дісталася дивовижною і разом з тим кропіткою працею.

До літа шестикласники почали готуватися ще з весни. Голова ради загону Галя Красушина сьогодні ніяк не могла вгамувати своїх товаришів. І хоч попереду були екзамени — та на перервах і після уроків — розмови точилися навколо канікул. Складали плани, обговорювали, записували, хто і де допомагатиме дорослим. Адже влітку в колгоспі робота завжди знайдеться. Та все ж головною справою для багатьох стало збирання лікарських рослин.

...Останній екзамен. Надворі тепло і сонячно. Молодий червневий вітерець огортає ніжними пахощами розпашіле обличчя Галинки. Вони з Ніною Міщур домовились піти в ліс. У подружок є там свої улюблені місця. На Острівець, чи до Каменя?.. А може, на Рубіж?.. Скільки вдасться зібрати цього року? Їй так хочеться бути попереду всіх. На це є серйозні причини: вона — голова ради загону, який ось уже третій рік правофланговий.

...Сонечко уже височенько. Галинка давно не спить. А знадвору вже гукає Ніна. Збиралися недовго, бо все готове ще звечора.

Ліс... У Галинки руки меткі і працює вона вправно і біля квітів, і біля ягід. Люди, приходячи в аптеку за потрібною травою, мабуть, і не здогадуються, скільки треба терпіння, вміння і, звичайно, бажання, щоб назбирати таку кількість лікарських рослин. Як торік — 362 кілограми. Стільки разів доводиться нахилятися, що надвечір аж спина німіє. Та Галя про те швидко забуває, особливо, коли побачить якусь дивинку. Ось як було на Острівці, коли ходили по калину. Її там сила-силенна. Аж в очах від неї червоно. Взяла Галинка одну ягідку, піднесла до ока і глянула крізь неї на сонце. Від здивування аж скрикнула:

— Гляньте, дівчата, сонце — калинове!

А подруги вже були далеченько і не почули. Так і стояла вона серед полум'яних кущів та ще довго милувалася «калиновим» сонцем...

А, бувало, почує якийсь незнайомий звук, прислухається: листячко шелестить, мов срібні дзвіночки. І здається Галинці, що то ходять навкруг неї мавки чи лісові німфи — дріади. Ось зовсім поряд перебігають вони по зеленому килиму своїми рожевими ніжками... Лише небагатьом вдається відчути їхню веселу вдачу. Від неї на душі одразу стає легко і радісно, наче хтось невидимий торкнувся чарівною паличкою...

«Чи могли б оці квіти бути та-

СОНЦЕ

Малюнок І. ЗАРУБИ.

кими прекрасними, якби не усмішки лісових німф?» — думає Галинка. А ще кожна рослинка несе в собі те, заради чого вона зі своїми подругами на цілісінькі дні вирушає до лісу. От, скажімо, кора крушини. Дуже цінна рослина і при хворобах печінки, і при гарячці. Мати-мачуха лікує бронхіт, катар шлунку, запалення нирок. І та ж калина. Як захворієш, мати обов'язково приносить у ліжко ароматний чай з червоними, мов намистини, ягідками. А ще, виявляється, недарма в народних піснях порівнювали дівчину з червоною калиною. Обличчя, вмите свіжим соком ягід, стає ніжне-ніжне. Отож, як видно, немає на землі непотрібних рослин. Природа мудра і передбачлива. Тільки придивитись треба. Мабуть, тому подобається Галинці біологія.

Красушина звикла до всього ставитися з великою відповідальністю. Такою її знають у класі. Коли обговорюють дисципліну та навчання, — вимогливості і відвертості Галі не позичати. Вміє вона не тільки вимагати, а, найголовніше, — організувати.

Взяти хоча б це. Готувалися до концерту на першість класів. Усі дівчатка в хорі, а хлопчики чомусь ніяк не наважувались. Галя сказала: «Будуть і хлопці співати». Сказала і зробила. А 19 травня — в день народження піонерії — у хорі загону імені Льоні Голікова були майже всі хлопчики. Так само було із збором металолому. Важке завдання, але 6-й клас виконав його одним із перших.

Така Галя Красушина. Люблять і поважають її в загоні: за чесність і прямолінійність, за веселу вдачу і доброту, і, звичайно, за буйну фантазію. Саме це і допомагає їй часто згуртувати всіх для спільної справи.

...А тепер літо і...ліс. Галинка обережно складає до торбинок зілля. Їй так хочеться, щоб комусь невідомому допомогли її трави. Щоб повернулися до тієї людини здоров'я, добрий настрій і бадьорість, щоб дихалося їй так легко, як Галинці серед цієї запашної домівки лісових німф, серед вічного, як життя, зеленого гомону...

Поруч з Галинкою заготовляють трави інші її друзі, такі ж мрійники, як і вона.

Петро Щур, наприклад, любить не лише збирати лікарські рослини, а й докопуватися до найглибшої таємниці їхньої дії — суті природи. Трави та квіти цікавлять його не стільки з боку естетичного, як з пізнавального. Вже кілька разів читав книжку О. П. Попова «Лікарські рослини в народній медицині». І знайшов багато цікавого для себе: коли і як збирати, як відрізнити одну рослину від іншої, які хвороби лікує кожна.

Правда, з латинськими назвами Петрові ще важкувато, а от рідною мовою — запам'ятовуються. Ось, скажімо, він раніше і не знав, що звичайнісінький бузок відноситься до родини оливкових — рослини сонцелюбної, південної, а деревій має ще безліч інших назв — заяча трава, білоголовник, кривавник тощо.

Валеріана лікарська, з якої виготовляють ліки від хвороби серця і яку чомусь так люблять коти, так і називається — «котяча трава». Петра зацікавила не стільки назва, скільки те, чи є ще у природі рослини, подібні до валеріани. І в одній із книжок натрапив на цікавий факт. Перший радянський серцевий препарат був одержаний у роки Великої Вітчизняної війни із жовтушника сірого. Як ліки для серця його використовували ще в стародавньому Римі та Греції, звідки, до речі, і пішла його назва. У перекладі з грецької — еризімум — означає «рятувати», «зціляти».

Так у книжках Петро відкриває для себе дивний світ лікарських рослин. Він допомагав йому зрозуміти те, наскільки важлива їхня праця, а також проникнути у таємниці непримітних, на перший погляд, травинок.

Це розповідь лише про двох піонерів із тридцяти чотирьох. Але ж усі кривицькі школярі глибоко переконані, що їхня праця — справа державної ваги. Хтось із них навіть таке гасло десь прочитав: «Здоров'я людини — багатство країни». Хочеться юним ударникам таке ж гасло написати у себе, прямо при вході в школу. Хай усі односельці і школярі знають, що для піонерів-ленінців немає другорядних справ, що піонерська п'ятирічка почесна, бо й вона примножує багатства народні.

О. ГЕРГЕЛЬ.

Ровенська область.
Дубровицький район,
Кривицька середня школа.

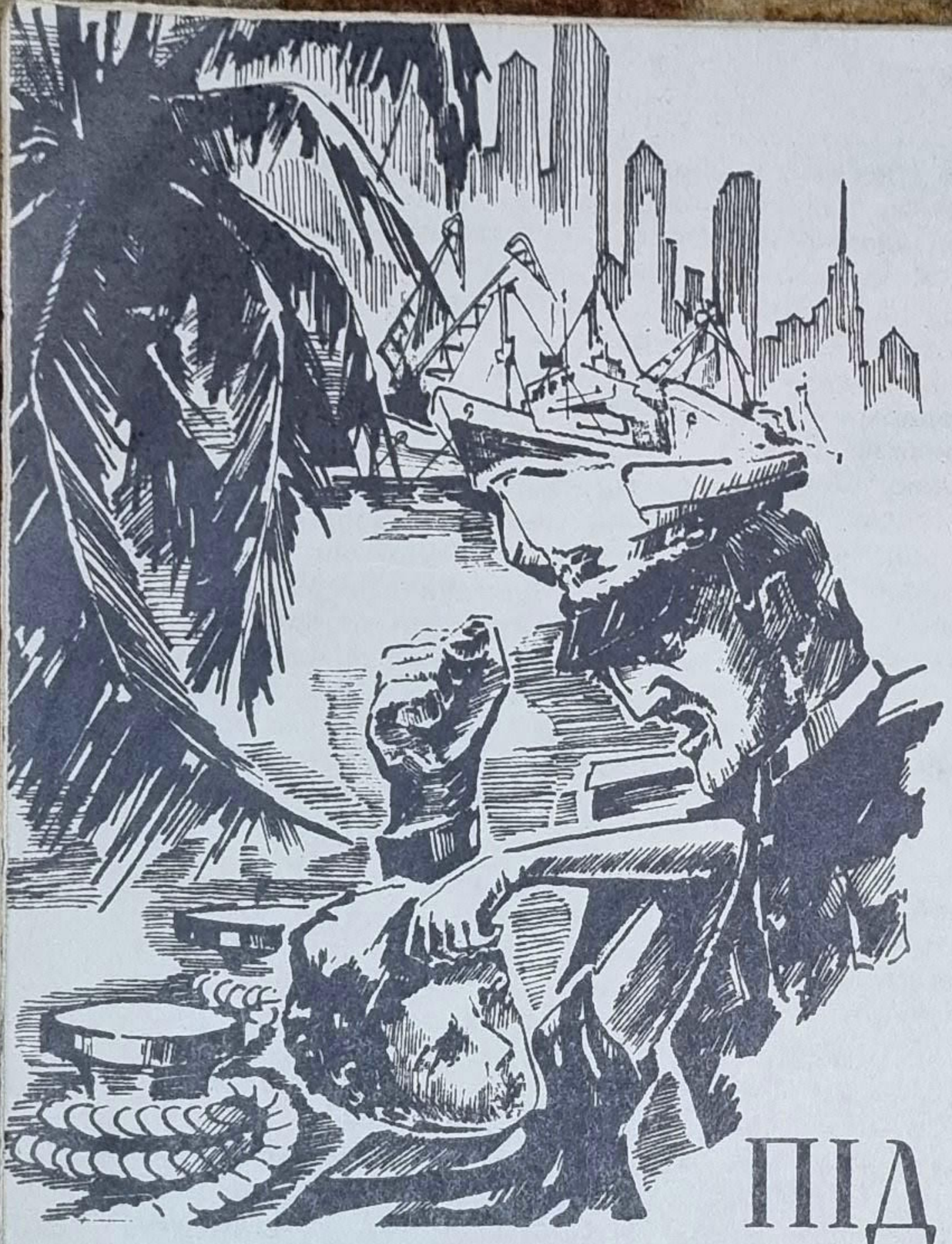

Малюнок А. ГОНЧАРОВА.

ПІД ЧУЖИМ НЕБОМ

ДОВГИМ і втомлюючим був рейс через Атлантику. Осінні шторми, волога задуха тропіків вимотували екіпаж. Але наше судно впевнено йшло до берегів Бразілії.

Невисока, горбиста земля раптово тьмяною смугою виникла на світанку.

На рейді нас зустрів катер. Він круто розвернувся і хвацько підійшов до борту. Тієї ж миті у штормтрап вчепився лоцман і моторно піднявся на палубу.

А катер уже віддалявся. Біля крихітної надбудови його стояв високий на зріст, смаглявий хлопець у білій тільняшці. Крута хвиля жбурляла суденцем з боку в бік, а він, тримаючись однією рукою за поручень, широко змахнув другою, вітаючи нас:

— Совієт — карашо...

Лоцман на містку всміхнувся і промовив неголосно:

— Аміго... друг...

Теплохід проминув маяк і увійшов у гирло ріки. Тепер він повільно рухався вздовж набережної; уздовж багатоповерхових споруд, обперезаних кольоровими стрічками реклам. А далі тягнувся ряд причалів, біля яких вантажились кораблі.

Ми пришвартувалися до одного з далеких причалів. Розвантаження почалося того ж дня. Тонка сіра пилюка обкутала теплохід, лягаючи на темні обличчя докерів.

Працювали вони до ладу і вміло. А в короткі перерви знайомилися з командою.

Здавалося, їх дивувало все: плакати, чистота і порядок на камбузі. Бразільці жваво перемовлялися, схвально кивали головами. З ними у нас зав'язалися дружні стосунки, і дуже швидко докери освоїлися зовсім. Ламаною англійською мовою вони розпитували про нашу країну, розповідали про своє нелегке життя.

Та не тільки докерів цікавило радянське судно. Якось увечері біля трапа з'явився одягнутий у чорний старомодний костюм старий і попросив дозволу оглянути теплохід.

Разом з боцманом Даниловичем гість із берега піднявся на місток, зазирнув у каюти матросів. У червоному куточку зупинився біля столика, взяв журнал і погортав його. Потім щось запитав боцмана.

— Не розумію... — відповів Данилович.

Підійшов Олександр Сергійович, перший помічник капітана.

Старий повторив запитання.

— Питає, чи можна взяти журнал, — пояснив боцманові перший помічник і звернувся до старого:

— Беріть, беріть... Можна.

Той зрозумів, обережно згорнув журнал в трубку і промовив кілька слів.

— Каже, що внукові покаже. І Москву, і радянських дітей. Хай подивиться хоч на малюнку, як люди живуть! — переклав Олександр Сергійович. — Цікавиться нашою країною.

За кілька днів на теплохід піднявся хлопчак, років восьми, у синіх штанцях та білій сорочці. На плечі його, вчепившись лапками в кучеряве волосся, сиділа крихітна коричнева мавпочка.

Вахтовий біля трапа здивовано поглянув на несподіваного відвідувача:

— Тобі куди?

Малий заперечно похитав головою і розвів руками. Мавпочка перелякано дивилася на моряка.

—Не розуміє... — пробурмотів вахтовий. — Що ж мені з вами робити?

Хлопчина засунув руку за пазуху, витягнув складений учетверо аркуш і розгорнув його.

Це була сторінка журналу «Огонек». З кольорової фотографії всміхались міцні засмаглі діти з піонерськими галстуками.

— Звідки це в тебе? — здивувався моряк.

Нечутно підійшов боцман. Він кинув погляд на фото, на хлопчака і одразу згадав старого.

— А де дід? — машинально спитав Данилович, і тут же похопився:

— Ну нехай. Не розумієш...

Малий стояв, похнюпивши голову.

Боцман узяв його за руку і сказав вахтовому:

— Відведу до Олександра Сергійовича. Він розбереться...

Перший помічник капітана португальську знав погано. Та, вислухавши маленького відвідувача, зрозумів, у чім річ.

— Ось, мавпочку приніс, — переклав він боцманові. — Просить радянським дітям передати.

Через годину, щасливий малий зійшов на причал. В руках у нього були гостинці.

Він ішов набережною, щохвилини озираючись та пританцьовуючи. А потім побіг, і незабаром його маленька фігурка зникла за стіною складу...

Докери-бразільці працювали добре. Мішки з кавою безперервно подавалися у трюми теплохода. Та нам здавалося, що вантаження відбувається повільно, і ми часто поглядали на похмуре небо, що загрожувало негодою.

Наші побоювання справдилися. Вітер приніс з боку океану хмари, пішов дрібний холодний дощ.

Час від часу лунали басовиті гудки кораблів.

З каламутно-сизої пелени, мовби привид, виплив великий пароплав. На кормі цього судна похмуро повиснув мокрий панамський прапор. А крізь облуплену фарбу можна було розібрати напис: «Карібія».

Панамський корабель поступово наближався до нашого теплохода.

На півбакові «Карібії» моряки, одягнуті в кольоровий, наскрізь промоклий одяг, готували до подачі на берег швартові кінці. Серед них був і худорлявий, у тонкому синьому светрі, з копицею вогненно-рудого волосся на голові, хлопчина. Час від часу він поглядав у бік нашого корабля, і, вибравши момент, підняв на знак привітання руку.

На майданчику півбака, тримаючись за шток, стояв штурман і це помітив.

Пролунала команда:

— Подавайте «колотушку»!

Штурман на півбакові щось уривчасто кинув рудому хлопчаку.

Той мовчки підняв із палуби скручений у кільце лінь і наблизився до борту. Та відстань до берега була ще великою, і моряк стояв, очікуючи, коли судно підійде ближче.

Це не сподобалось капітанові «Карібії».

— «Колотушку» на берег! — пролунав істеричний вереск з містка.

Штурман зірвався з місця, підбіг до матроса і закричав:

— Кидай, руда тварюко!

Хлопчик заперечно похитав головою і показав рукою на берег, мовляв, далеко, не докинути.

Погрожуючи величезним волохатим кулаком, штурман вивергнув на матроса потік лайки.

Тоді хлопчина узяв у праву руку лінь і, розмахнувшись, кинув його.

Як і слід було чекати, «колотушка», не долетівши до берега, з плюскотом упала у воду.

Це розлютило штурмана. Він щосили вдарив юного матроса в обличчя, і той, змахнувши руками, гримнувся на залізну палубу. А штурман ще й ногою ударив моряка, що лежав на палубі.

Матроси на півбаку припинили роботу, з ненавистю дивились на штурмана. Здавалося, ще мить, і вони кинуться на нього.

І тут сталося те, чого не чекав ні оскаженілий штурман, ні капітан «Карібії».

Високий на зріст боцман-негр стрімко рвонувся до штурмана і сильним ударом голови в обличчя збив його з ніг.

...Раптово дощ припинився. Крізь просвіти у хмарах всміхнулося сонце. І портальні крани, що відпочили, дружно взялися до діла.

Наближався день відплиття, але свято Жовтня ми сподівалися зустріти у порту, і, наскільки дозволяли умови, готувались до нього: репетирували музичні номери, розучували пісні. Обновляли стенди, оформляли стінну газету.

Електрики монтували на лобовій перегородці містка червону зірку.

У день свята над палубою теплохода спалахнула і наша зоря, зоря Жовтня.

Радісні і святково вдягнені, ми зібралися у кают-компанії за столами. Нас було багато. Ми запросили на свято моряків з польського теплохода. Прийшли югослави, в'єтнамці, греки... З бокалом у руці піднявся наш капітан. Розмови затихли. Настала врочиста хвилина.

Раптом відчинилися двері. Увійшов вахтовий штурман і щось неголосно сказав капітанові. Той кивнув і звернувся до нас:

— У нас гості — з панамського пароплава...

Незабаром двері розчинилися знову. На порозі стояло троє: високий жилавий негр у плетеній куртці, статечний моряк у синій робі і худорлявий хлопчина з рудим волоссям.

У високому негрові я одразу впізнав боцмана «Карібії»...

Перший помічник рвучко підвівся і ступив назустріч гостям:

— Проходьте, хлопці... Сюди...

Ніяковіючи, повільно і нерішуче, вони наблизились до столу. Боцман-негр виявився моїм сусідом...

Капітан знову підняв келих і, коли настала тиша, виразно промовив:

— Із святом, товариші! За дружбу і мир!

І хоч слова ці було сказано по-російськи, їх зрозуміли всі...

Боцман-негр виявився товариським хлопцем. На зрозумілому всім морякам жаргоні, мішаючи англійські, німецькі, французькі слова, він розпитував мене про Радянський Союз, про порядки на нашому кораблі.

Я розповідав як міг. Та з пам'яті не йшов випадок на півбаку «Карібії», свідком якого я був.

Нарешті я не втримався:

— Скажіть, чим скінчилася історія зі штурманом?

— Добре закінчилась. Капітан списав його із судна.

Я здивувався.

— У нас на «Карібії» хлопці дружні. Всі заявили, що підуть з корабля, якщо він залишиться на пароплаві.

— І капітан вирішив звільнити штурмана?

— А що він міг вдіяти? Нас підтримали бразільські докери. Попередили, що припинять вантаження...

Вранці ми виходили з порту.

На палубі «Карібії» зійшлися моряки. Серед них був і боцман-негр. Коли наш теплохід, набираючи швидкість, проходив мимо, він, на знак привітання, підняв руку...

А на кормі «Карібії» моряк спустив трохи і знову підняв прапор, салютуючи радянському кораблю.

Л. ЗЕМЛЯКОВ.

АЗБУКА ОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ

«КОРОЛЕВА СПОРТУ»

Саме так шанобливо, з повагою називають легку атлетику. Назвали її так тому, що вона є одним із найдревніших видів спорту і понині посідає провідне місце у всіх великих комплексних змаганнях.

Олімпійська програма легкоатлетів включає такі види: чоловіки змагаються у бігові на дистанціях 100, 200, 400, 800, 1500, 5000, 10000 метрів, у марафонському бігові — на 42 кілометри 195 метрів, у бігові на 110 і 400 метрів з бар'єрами; в стрибках у довжину, висоту, з жердиною і потрійному стрибкові; штовханні ядра, метанні диска, списа, молота, у десятиборстві, ходьбі на 20 і 50 кілометрів, у естафетах 4×100 і 4×400 метрів.

У жінок олімпійськими визнані такі види: біг на 100, 200, 400, 800, 1500 метрів, бар'єрний біг на 100 метрів, стрибки в довжину і висоту, штовхання ядра, метання диска та списа, п'ятиборство, естафети 4X100 і 4X400 метрів.

З бігу змагаються по доріжці стадіону, що має довжину 400 метрів. Тільки марафонський біг, а також ходьба відбуваються на вулицях олімпійських столиць та шосе. Для всіх інших змагань — у стрибках і метаннях — обладнані спеціальні сектори.

Важко стати олімпійцем, а під час самих ігор не лише перемогти, але навіть стартувати в фінальних забігах. Адже в бігові на сто метрів беруть участь десятки спортсменів. Як же визначити найсильнішого! Після попередніх забігів найшвидші потрапляють до чвертьфіналів. Потім кращі з них — у півфінали, і, нарешті, вісімка найшвидкіших стартують у фінальному забігові. А вже тут переможця визначають часом навіть не десяті, а соті долі секунди. Іноді секундоміри фіксують абсолютно однаковий час у двох і більше спортсменів, і зайняті ними місця визначаються тільки після пильного перегляду плівки фотофінішу. Така боротьба на олімпіадах, де перемагають найсильніші та вольові атлети.

Неможливо розповісти про всіх радянських олімпійських чемпіонів з легкої атлетики, назвемо лише деяких.

В далекому Мельбурні в 1956 році прославився наш спортсмен москвич Володимир Куц. Вийшовши на змагання з найсильнішими бігунами світу на дистанціях 5 і 10 кілометрів, він з перших же кругів брав на себе нелегкий тягар лідерства і не поступався доріжкою нікому. Куц став двічі чемпіоном і був визнаний героєм Мельбурнської Олімпіади.

В спринтерському бігові — на короткі дистанції майже завжди перемагали прудконогі чорношкірі атлети США. Дуже рідко комусь із спортсменів інших країн вдавалося виграти хоча б одну дистанцію — 100 чи 200 метрів. Але ось на XX Олімпійських іграх у Мюнхені спортсмен в червоній майці збірної СРСР впевнено переміг на цих двох коротких дистанціях. Це був киянин Валерій Борзов, який сьогодні готується до своєї третьої Олімпіади.

Однією з найбільш почесних вважається перемога в десятиборстві. Це надзвичайно важкий вид змагань. Протягом двох днів спортсмени повинні продемонструвати свою майстерність у десяти різних видах легкої атлетики. Наскільки ж різнобічним атлетом треба бути, щоб однаково добре бігати, стрибати і метати! Перший день десятиборці починають з бігу на сто метрів. Потім стрибають у довжину, штовхають ядро, стрибають у висоту і пробігають 400 метрів. Другого дня вони долають 110 метрів з бар'єрами, метають диск, стрибають з жердиною, метають спис і закінчують виснажливу багатогодинну боротьбу бігом на 1500 метрів. У Мюнхені в 1972 році не було рівних у десятиборстві одеситу Миколі Авілову. А друге місце посів також наш спортсмен — киянин Леонід Литвиненко.

Неможливо не згадати ще про одного олімпійця. В мальовничому українському місті Суми живе один з найзнаменитіших легкоатлетів світу — Володимир Голубничий. Майстер спортивної ходьби свою першу золоту медаль чемпіона з ходьби на 20 кілометрів завоював у Римі в 1960 році. Він повторив свій успіх у 1968 році в Мехіко, а крім того, завоював бронзову і срібну медалі в Токіо та Мюнхені. Виступив він і в Монреалі, де посів сьоме місце. Голубничий був учасником п'яти Олімпіад!

Багато славних перемог на рахунку інших українських легкоатлетів. Чемпіонами олімпійських ігор у різні роки ставали Віктор Цибуленко, Віра Крепкіна, Людмила Шевцова, Анатолій Бондарчук, Юрій Сєдих.

ЕСТАФЕТА П'ЯТИ КІЛЕЦЬ

ЗНОВУ ПАРИЖ

Вранці 5 липня 1924 року тисячі парижан потяглись на стадіон «Коломб», щоб стати свідками відкриття VIII Олімпійських ігор. Із різних країн світу приїхало сюди понад 3000 спортсменів.

Чоловіки мали виборювати олімпійські нагороди з 18 видів спорту. Найцікавіші поєдинки очікувались на змаганнях з легкої атлетики та плавання, фехтування та стрільби.

Змагання з бігу, відбувалися спекотного дня. Ртутний стовпчик досягав 40 градусів. Але бігуни, демонструючи відмінну фізичну підготовку, один за одним встановлювали олімпійські рекорди. Особливо відзначився спортсмен, який в один день стартував на двох дистанціях і на обох установив олімпійські рекорди.

В басейні всіх здивував молодий плавець, який показав небачену швидкість, завоювавши дві золоті медалі. Потім він виборов ще одну золоту медаль і став першим у світі плавцем, тричі удостоєним звання олімпійського чемпіона.

Серед фехтувальників цього разу відзначився француз Роже Дюкре. Він виграв особистий турнір рапіристів, а в складі команди — турніри рапіристів та шпажистів. Дві срібні медалі він одержав в особистих змаганнях з шаблі та шпаги. Але його випередив фінський бігун Пааве Нурмі, на рахунку

МАНДРІВКА В ДОЛИНУ АЛФЕЯ

ПРИГОДА ПЕРША

Текст і малюнки А. ВАСИЛЕЙКА.

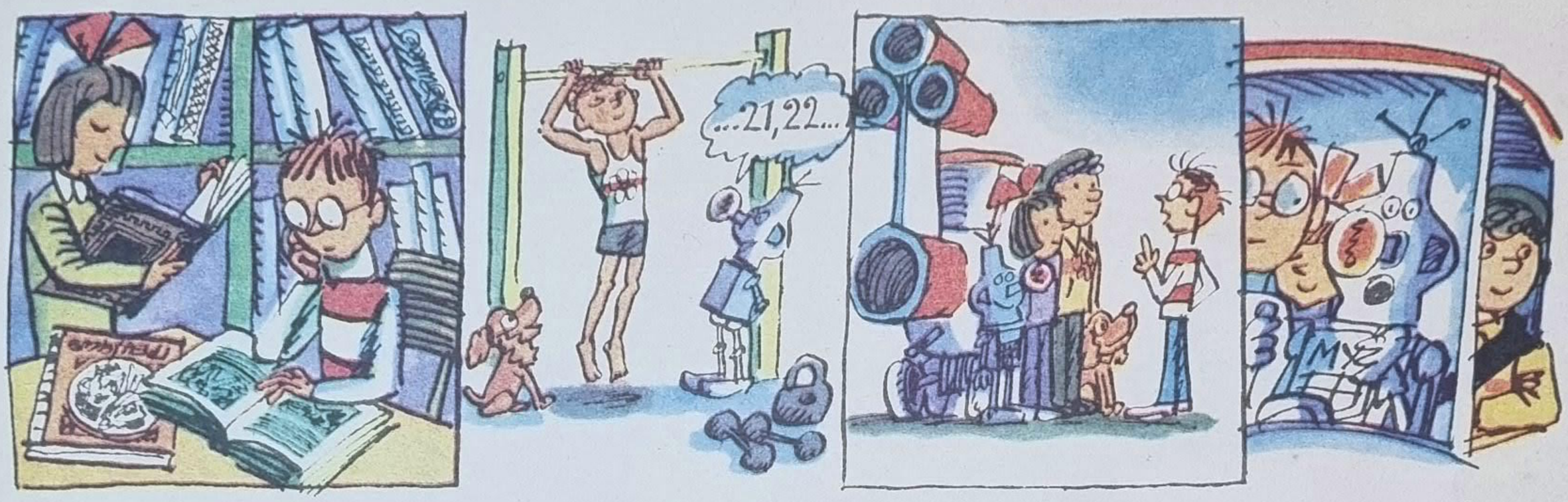

Знамениті герої не менш знаменитого клубу «4В» старанно готувалися до чергової далекої мандрівки.

Треба було подолати більше двох тисячоліть у минуле і приземлитися в заданому районі стародавньої Греції.

— Застебнути ремені! — пролунала команда МУКа. — Поїхали!

І ось бувала в бувальцях машина часу тихо пливе в блакитному небі. Нарешті внизу заблищала річка Алфей, і

Сашко зменшив швидкість. Приземлилися у маслиновому гайку.

— Ми з Мисиком сходимо у розвідку. Спробуємо встановити контакт з місцевими жителями. Чекайте нас тут, — наказав командир екіпажу.

Пройшовши кілька сот метрів, юні мандрівники потрапили на двох незнайомців, що зчепилися у бійці.

— Стривайте! Навіщо ж битися? — вигукнув Сашко. — Все можна вирішити спокійно, мирно.

— Ні, не все чужинцю! — погрозливо сказав один із забіяк і раптом кинувся на Сашка. — Захищайся, якщо ти не боягуз!

— Зараз ми дізнаємося, чи добре ви вчитеся! — вигукнув другий хлопчик і схопив Мишка за руку.

(Далі буде).

«ЗАЙКИ» ДЛЯ МАЛЮКІВ

Сяючі нікелем та емалями, оздоблені кумедними деколями, різноманітних яскравих кольорів, оснащені фарами і звуковими ріжками, велосипеди

«ЗАЙКА-2» І «ЗАЙКА-ЛЮКС-2»

незмінно подобаються малюкам. «Зайки» оснащені боковими підтримуючими роликами (для стійкості), які можуть знімати ся. Руль регулюється по висоті.

Юний велосипедист обов'язково матиме треновані м'язи, гарне здоров'я!

Ці велосипеди виготовляє Львівський мотозавод. Вони коштують: «Зайка-2» — 25—26 карбованців; «Зайка-люкс-2» — 25—31 карбованець (у залежності від оздоблення та комплектації).

Телереклама

Ціна 15 коп.

Індекс 74394